

Hmotnostní spektrometrie....

...co to umí?

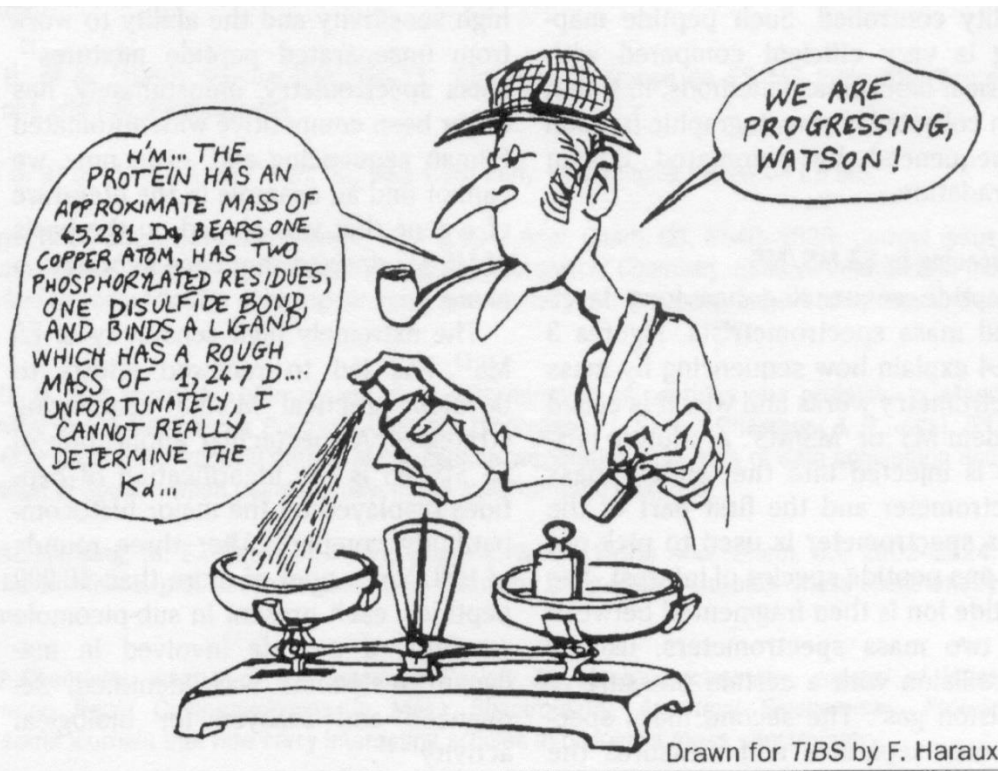
Měřit přesnou molekulovou hmotnost

Určovat izotopové zastoupení

Napomáhat určení struktury

Provádět kvantitativní měření

Hmotnostní spektrometrie....

...co se s tím dělá?

Monitoruje kvalita vzduchu

Zkoumá složení vesmíru

Sledují reakce v plynné fázi

Farmakokinetika

Analýza dechu

Stopová analýza

Detekce drog a výbušnin

Analýza ropy, vod, potravin, ...

.....

Identifikace bakterií

Identifikace proteinů a peptidů

Charakterizace modifikací proteinů

Kvantifikace proteinů

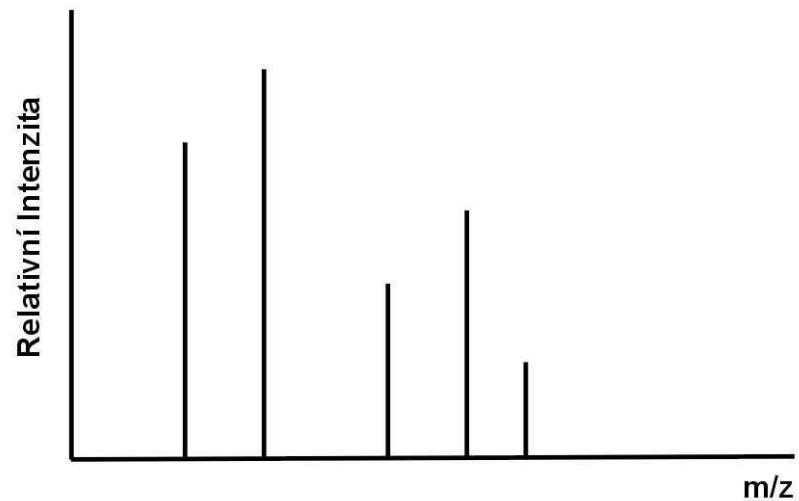
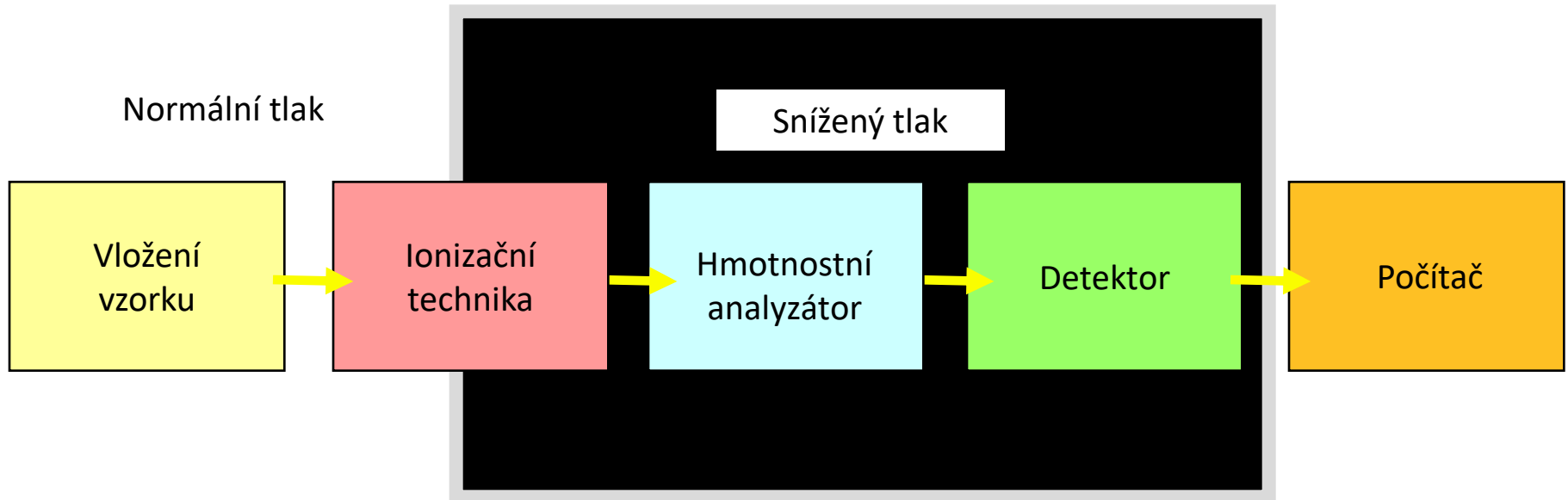
Strukturní změny proteinů i nukleových kyselin

Konformace proteinů a NK

Neoptické zobrazování v tkáních

Studium interakcí proteinů

Hmotnostní spektrometr

Ionizační techniky.

Převod z tuhé/kapalné/plynné fáze do plynné a tvorba iontů

měkké X tvrdé

vakuum X atmosferický tlak (ambientní ionizace) – API

Negativní X pozitivní mód

Měkké ionizační techniky – hlavně pseudomolekulární ionty – přidání/odtržení protonu $M+H^+$ / $M-H^+$ - také nabití pomocí kationtů (Na^+ , K^+ , ... či aniontů v negativním iontovém módu)

Tvorba aduktů – solvent, matrice, nečistoty, sám se sebou,...

Ionizační techniky.

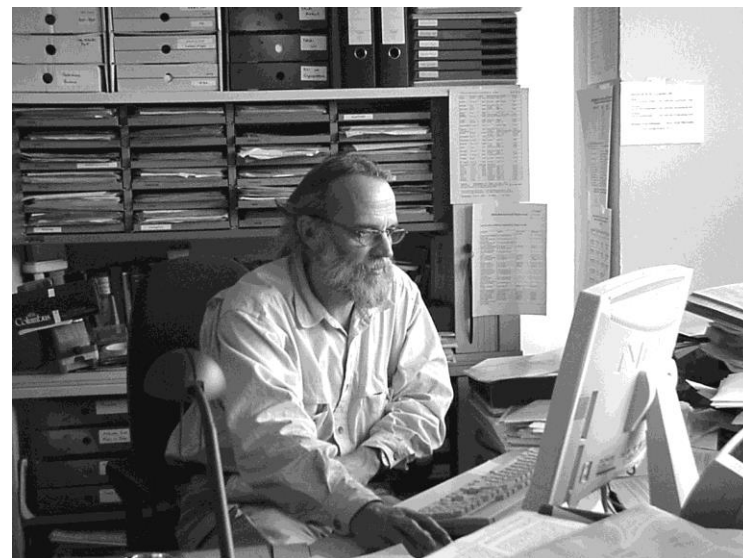
ESI – Electrospray Ionization

- DESI – Desorption Electrospray Ionization
- nESI – nano ESI
- paper spray

MALDI – Matrix Assisted Laser Desorption/Ionization

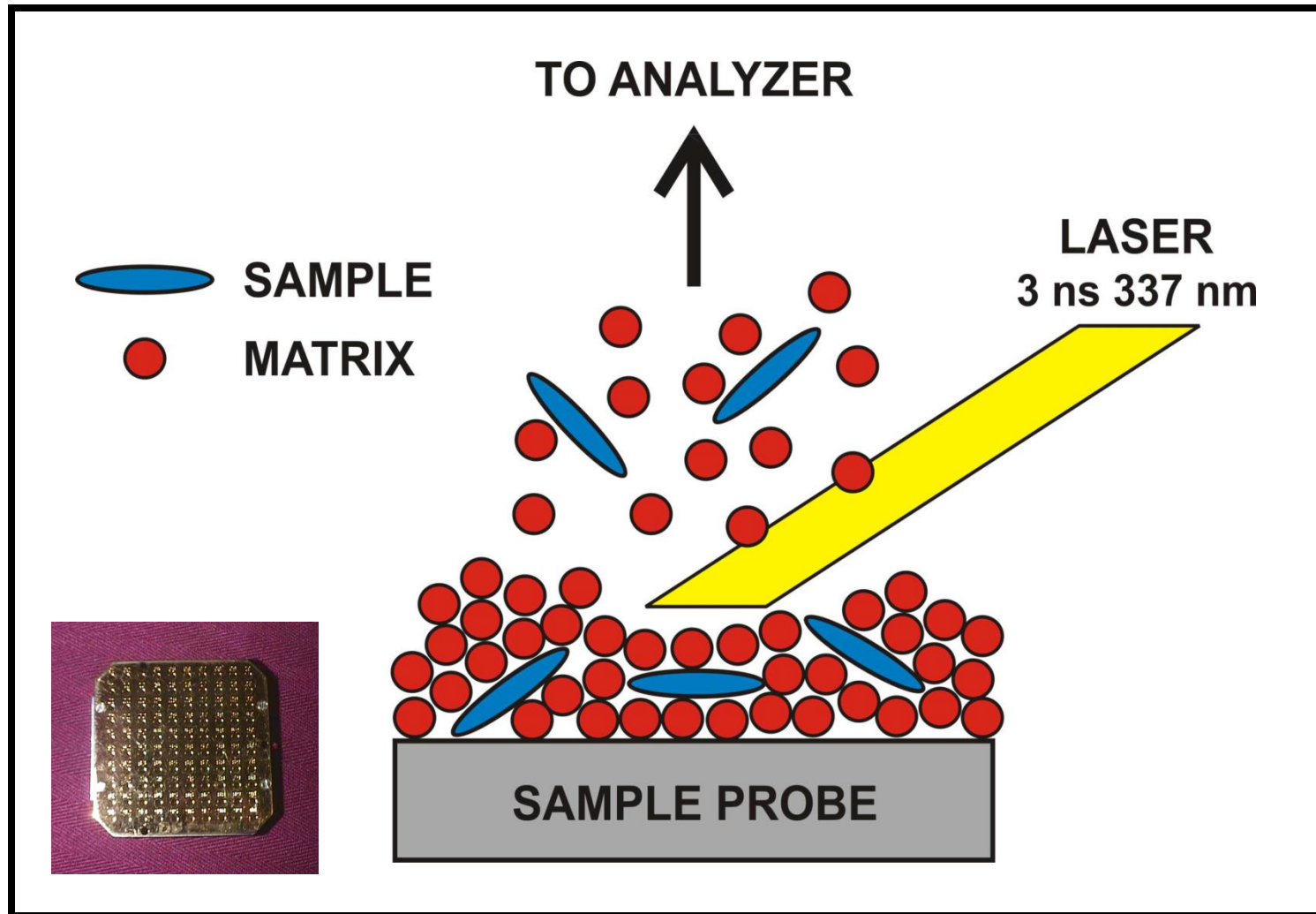
- LDI – Laser Desorption/Ionization
- NALDI – Nano Assisted Laser Desorption/Ionization
(Nanostructured / Nanowire)
- DIOS - Desorption Ionization On Silicon
- SELDI – Surface Enhanced Laser Desorption/Ionization
  - SEND – surface enhanced neat desorption (DIOS)
  - SEPAR – surface enhanced photolabile attachment and release
  - SEAC – surface enhanced affinity capture

Desorpce laserem za přítomnosti matrice K. Tanaka / M. Karas, F. Hillenkamp

Karas M; Bachmann D; Bahr U; Hillenkamp F: *Int. J. Mass Spectrom. Ion Proc.* 1987, 78, 53.
Tanaka K; Waki H; Ido Y; Akita S; Yoshida Y; Yoshida T: *Rapid Commun. Mass Spectrom.* 1988, 2, 151.

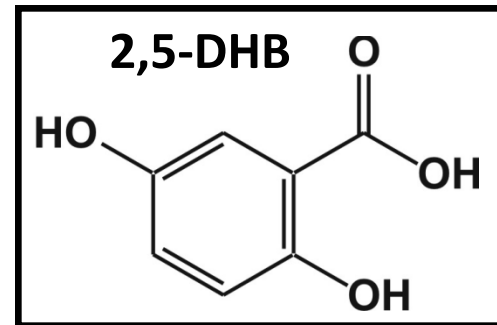
MALDI Ionizační proces

MALDI Ionizační proces

MALDI matrice

dobrá absorpce za použité vlnové délky
stabilita ve vakuu, netěkavá
přenos protonu

vzorek : matrice = 1 : 10^4 - 10^5

mísitelné se vzorkem v tuhé fázi

solventy: MeOH, EtOH, MeCN, H₂O, THF, aceton ...

UV-MALDI

337 nm dusíkový laser

355 nm Nd:YAG

266 nm Nd:YAG

193 nm ArF

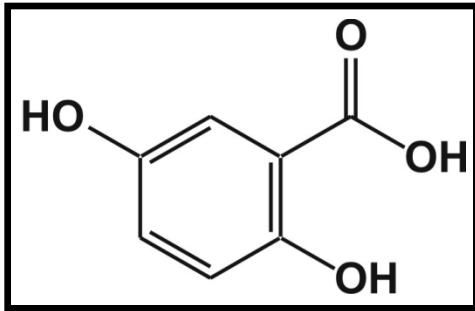
IR-MALDI

2.94 μ m Er:YAG laser

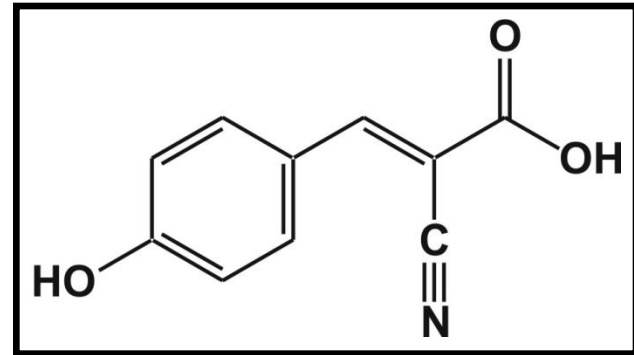
10.6 μ m CO₂ laser

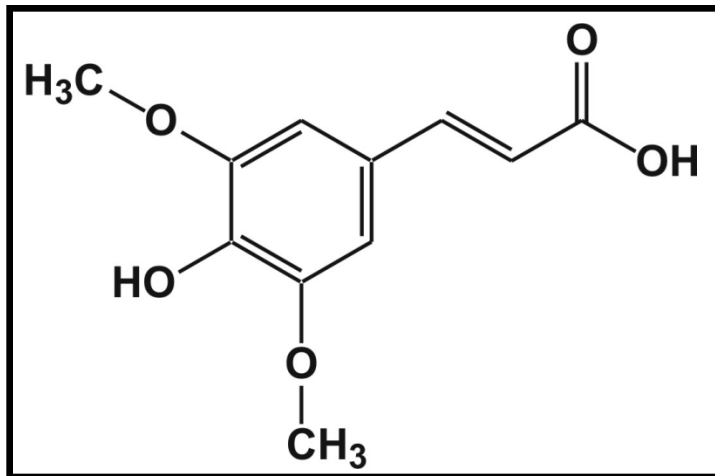
MALDI matrice

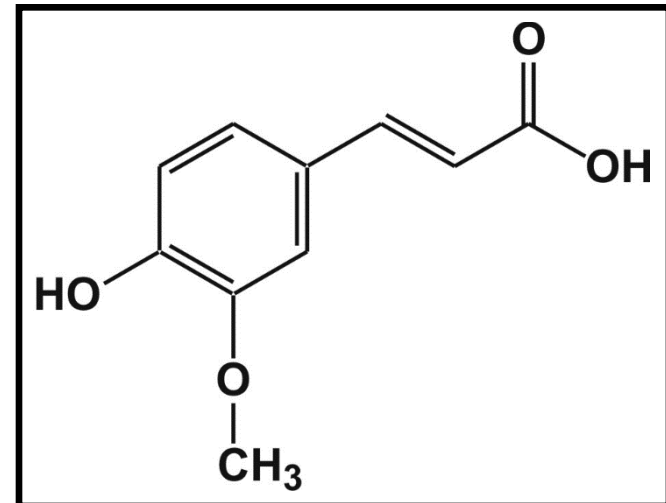
kys. 2,5-dihydroxybenzoová (DHB)

kys. α -kyano-4-hydroxyskořicová (CCA)

kys. sinapová (SA)
(kys. 3,5-dimethoxy-4-hydroxyskořicová)

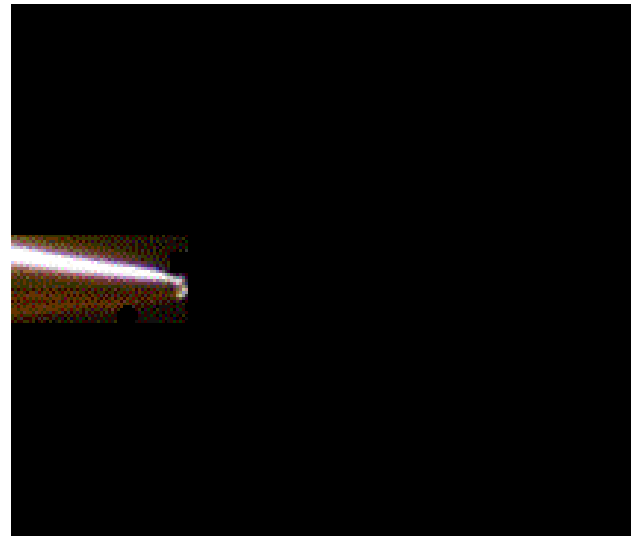

kys. ferulová (FA)
(kys. 4-hydroxy-3-methoxyskořicová)

MALDI Ionizační proces

- Měkká ionizace
- Malá nebo žádná fragmentace, jednoduchá interpretace
- Jednonásobně nabitě ionty $[M+H]^+$; $[M-H]^-$
- Rychlá a jednoduchá příprava
- Proteiny, peptidy, oligosacharidy, nukleotidy
syntetické polymery ...
- Tolerantní k detergentům, solím...
- Krátké laserové pulsy; $t \sim ns$
- Nejčastěji spojeno s TOF analyzátozem

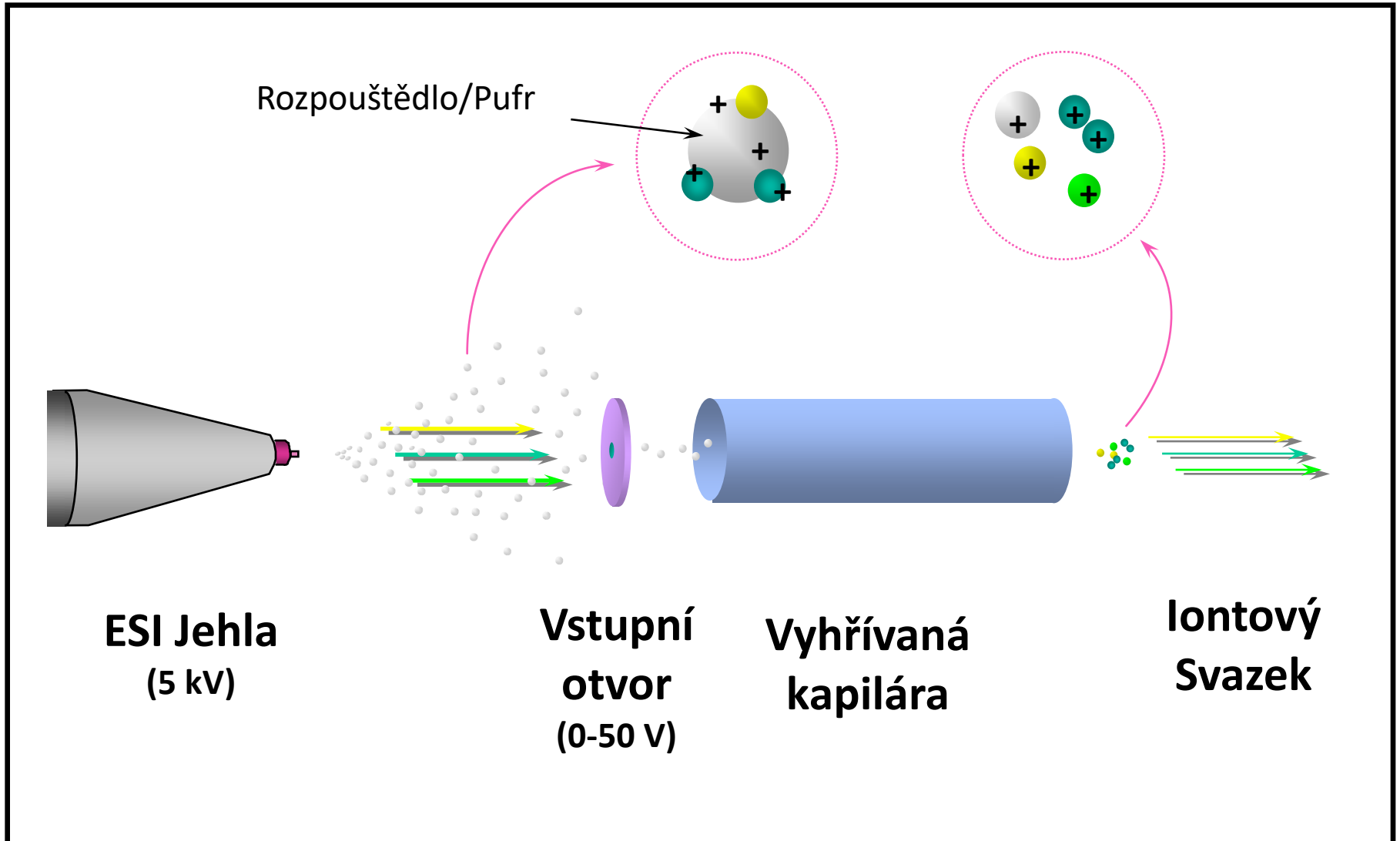
Elektrosprej – J. B. Fenn

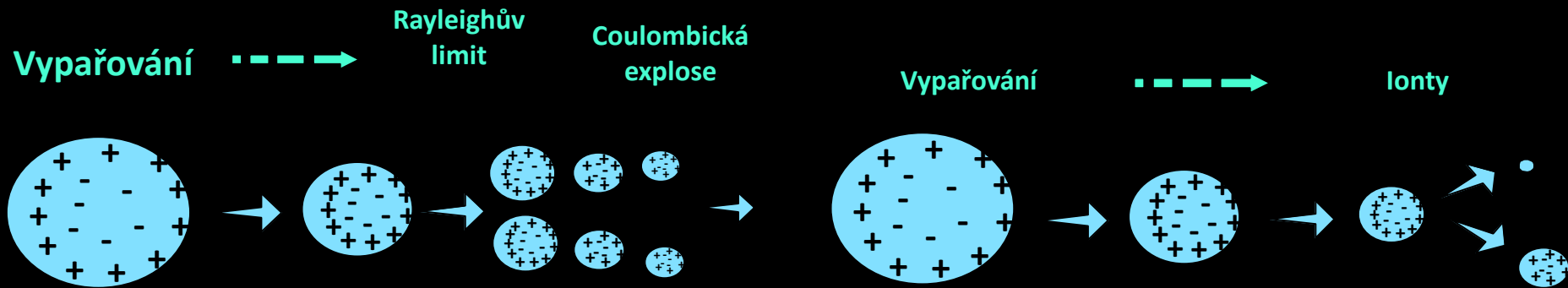
1994 – nanoelektrosprej –
M. Mann a M. Wilm

Fenn JB; Mann M; Meng CK; Wong SF; Whitehouse CM: *Science* 1989, 246, 64.

Ionizace elektrospejem

Princip ionizace elektrosprejem

<http://www.youtube.com/watch?v=palKlu1-ChA>

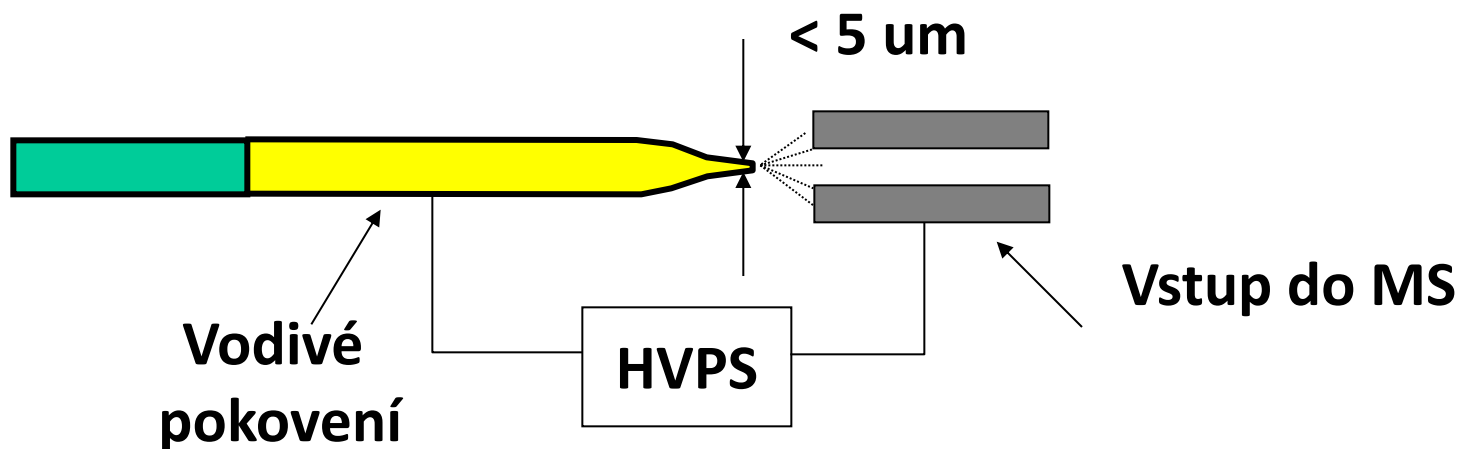

<http://www.youtube.com/watch?v=YukX2s1kuYc>

Ionizace elektrosprejem

- **Velmi měkká ionizace**
- **Mnohonásobně nabité ionty – 1, 2, 3, ...60x**
- **Malá nebo téměř žádná fragmentace**
- **proteiny, peptidy, oligosacharidy, nukleotidy, syntetické polymery ...**
- **Nekovalentní komplexy (proteinové komplexy, komplexy protein-ligand, atd.)**
- **Vysoká náročnost na čistotu**
- **Napojitelné na LC**

Nanospray - nESI

Křemenná kapilára vytažená/zbroušená do špičky (<um)

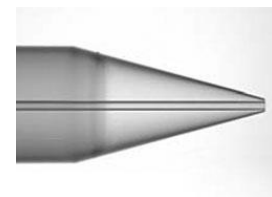
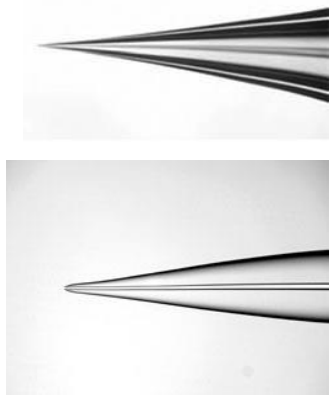
Velmi malé kapky < 200 nm

Průtoky v řádu 25 nl/min

Mnohem vyšší účinnost ionizace

Miniaturní spotřeby vzorku

Větší tolerance k solím

Analyzátoary

statické - dynamické

Typ

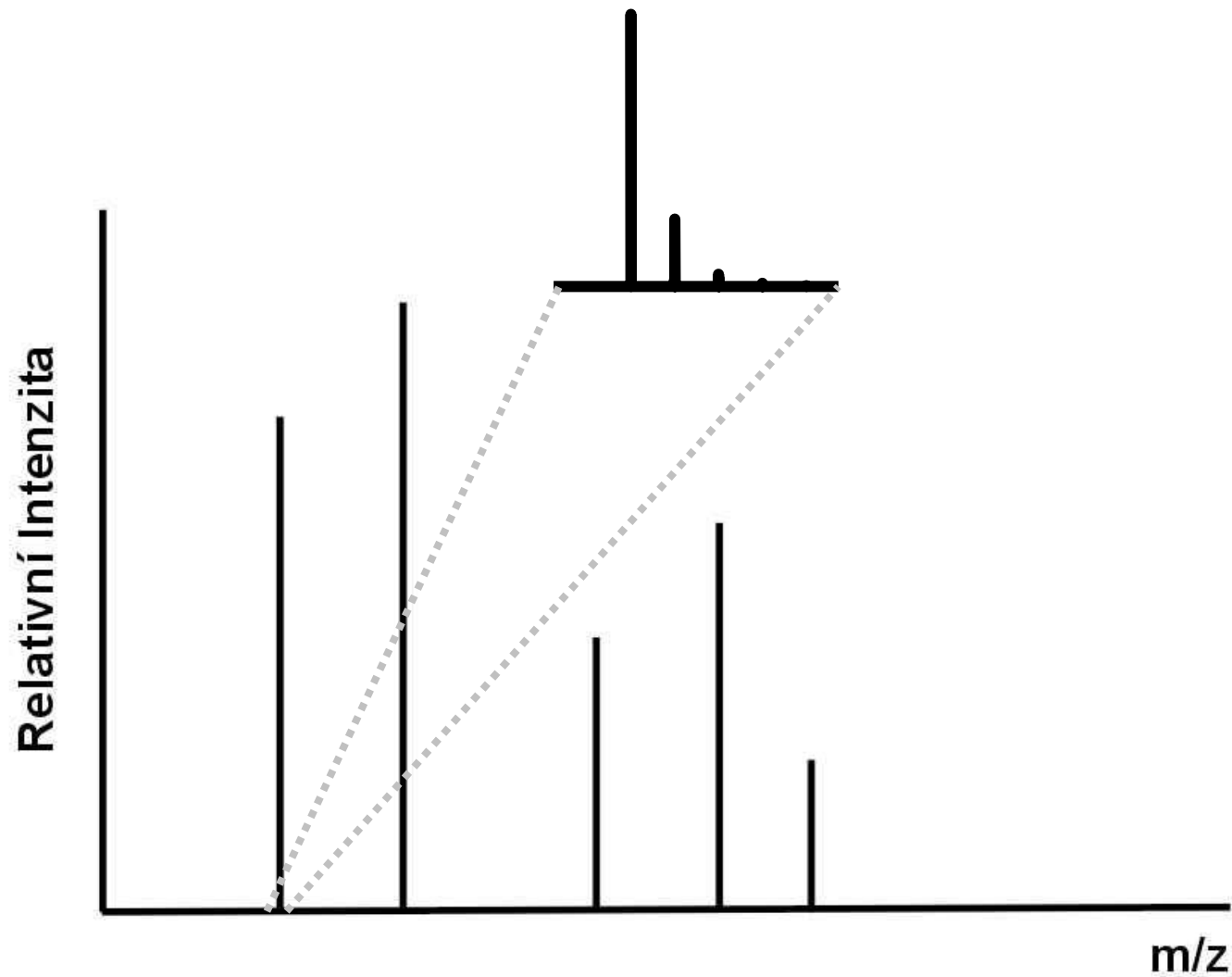
separace

Magnetický sektor	(B)	magnetický moment
Elektrický sektor	(E)	kinetická energie
Kvadrupól	(q)	m/z stabilita trajektorie
Iontová past (kvadrupólová-sférická / lineární)	(IT)	m/z rezonanční frekvence
Průletový	(ToF)	doaa letu
Cyklotronová rezonance (ICR)		m/z rezonanční frekvence
Orbitální past	(OT)	m/z rezonanční frekvence

... a hybridy (qTOF, TOFTOF, QqQ, Q-FT-ICR, IIT-OT, etc.)

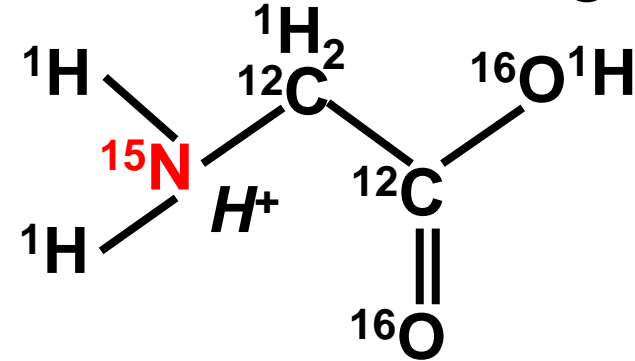
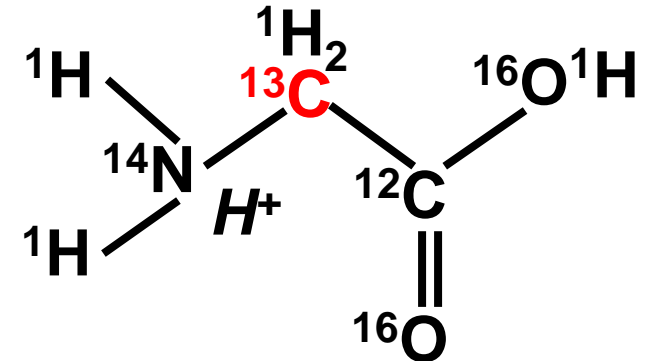
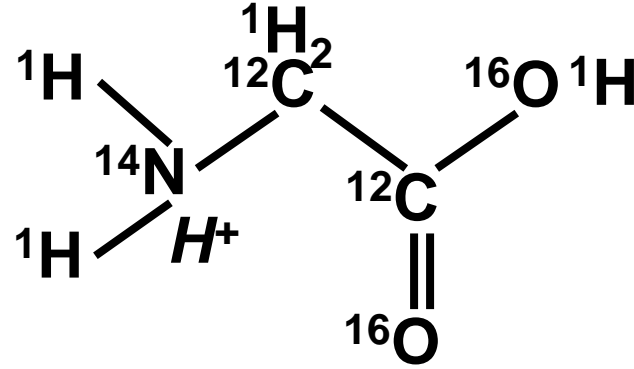
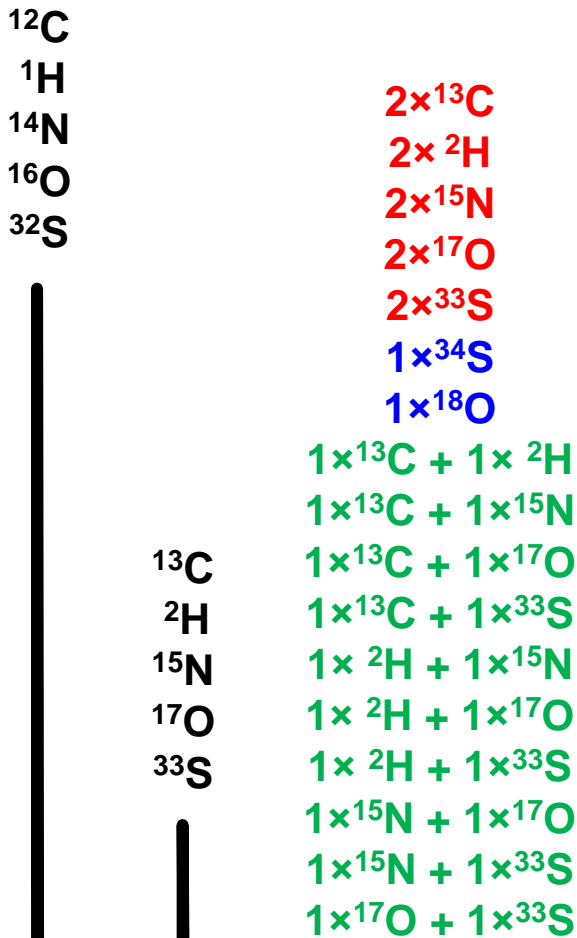
Bližší pohled na MS spektrum

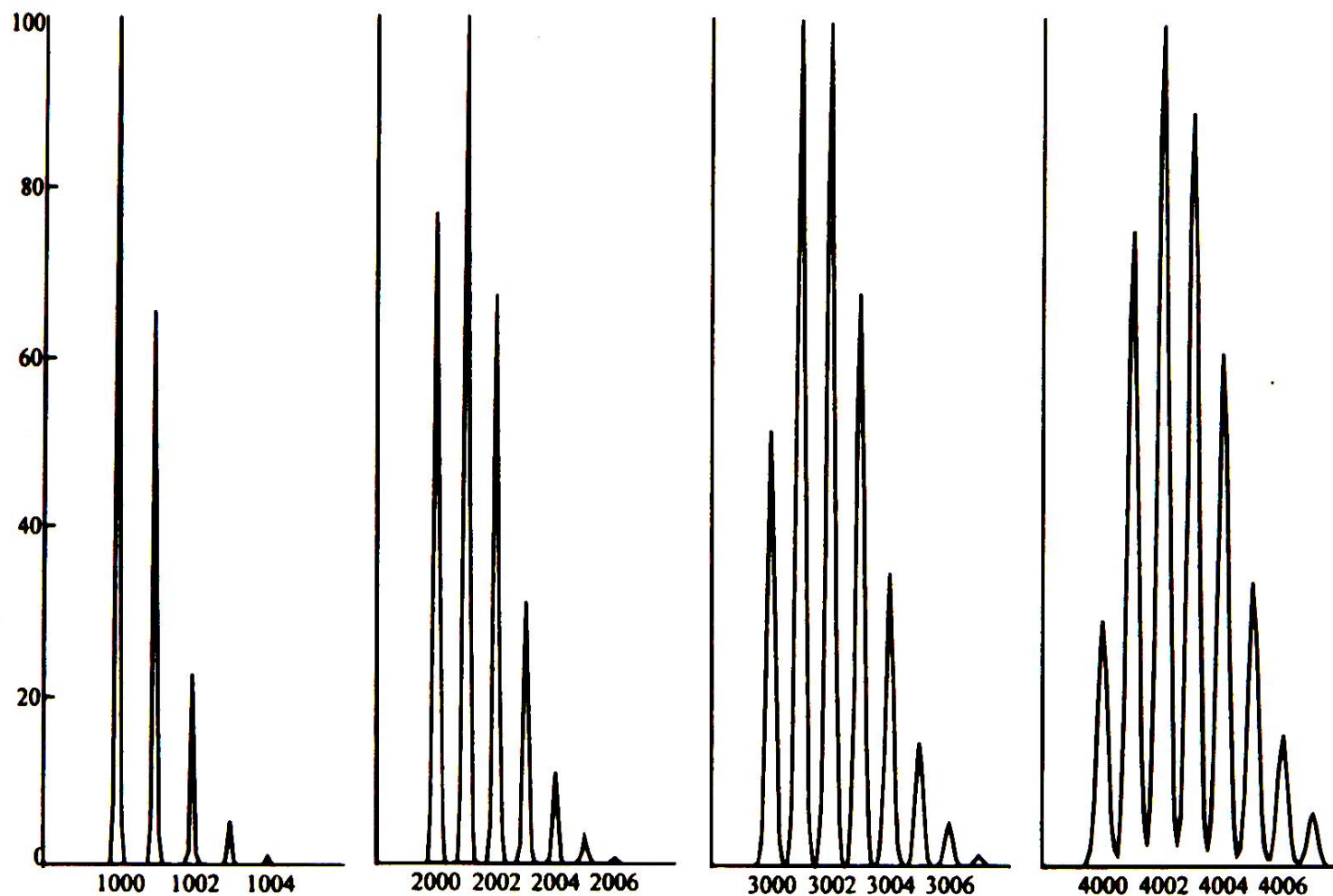
Atomové hmotnosti

Symbol	M_{nom}	M_{mono}	%
C	12	12.00000	98.9300
	13	13.00336	1.0700
H	1	1.00783	99.9885
	2	2.01411	0.1150
N	14	14.00307	99.6320
	15	15.00011	0.3680
O	16	15.99492	99.7570
	17	16.99913	0.0380
	18	17.99916	0.2050
S	32	31.97207	94.9300
	33	32.97146	0.7600
	34	33.96787	4.2900
	36	35.96708	0.0200
P	31	30.97376	100.0000

Přítomnost izotopů (^{13}C , ^{15}N , ^{18}O , ...) se projeví na tvaru píku.

Theoretical Isotope Peaks for Peptides of Masses 1000-4000 Da

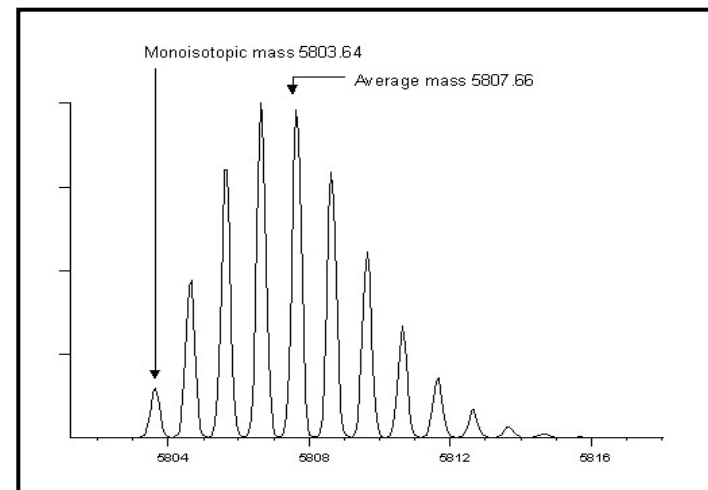
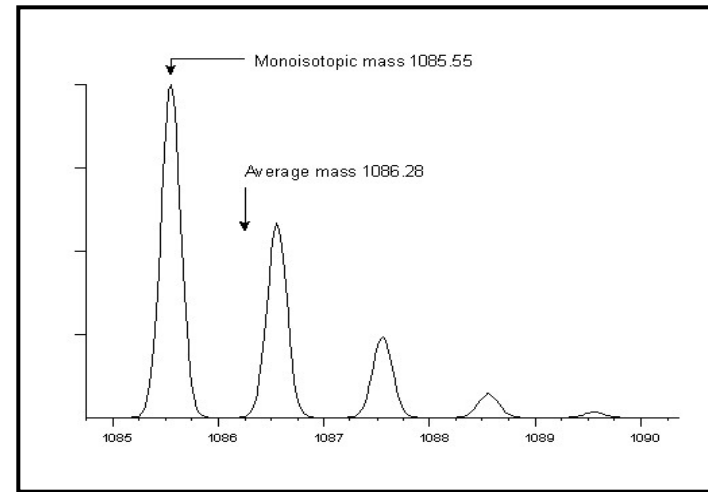

Figure 4. Theoretical isotope distributions of peptides of 1000, 2000, 3000 and 4000 Da.

Atomové hmotnosti

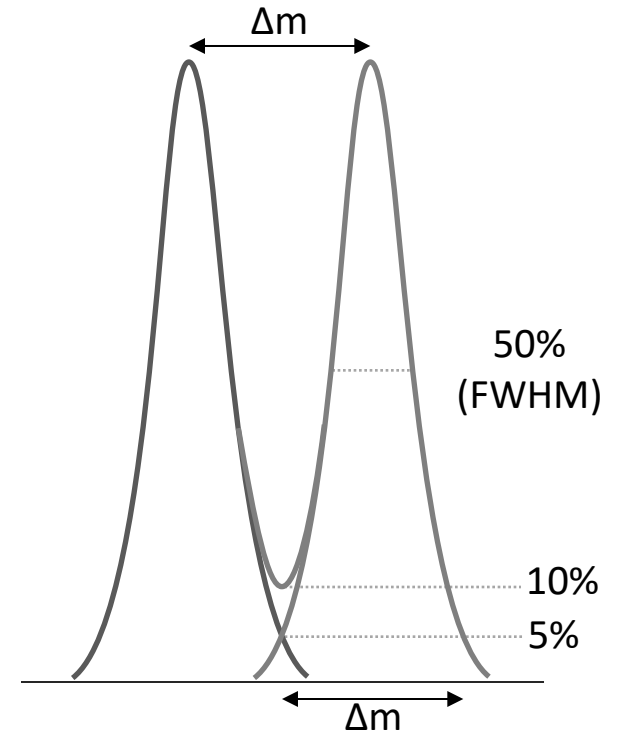
Monoizotopická a průměrná...

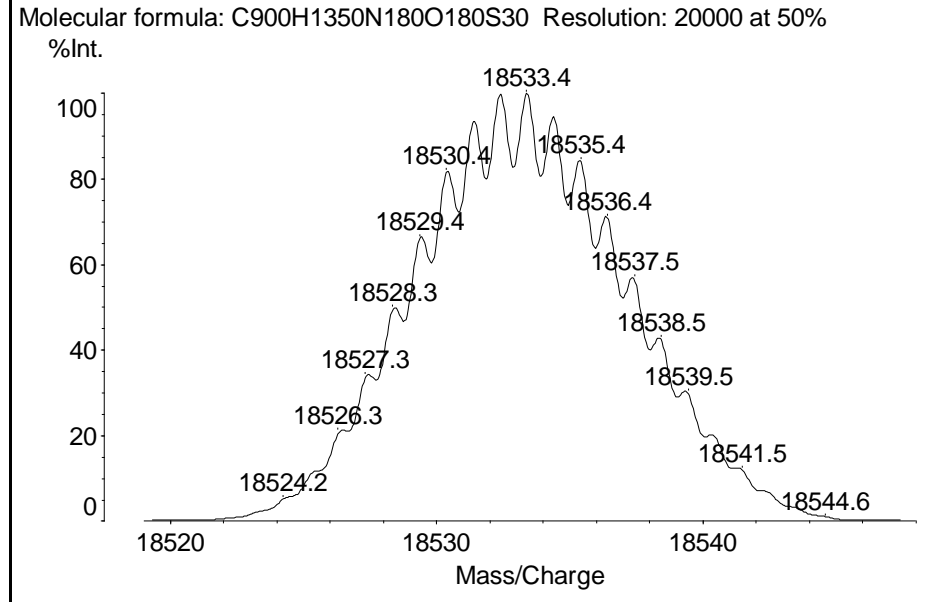
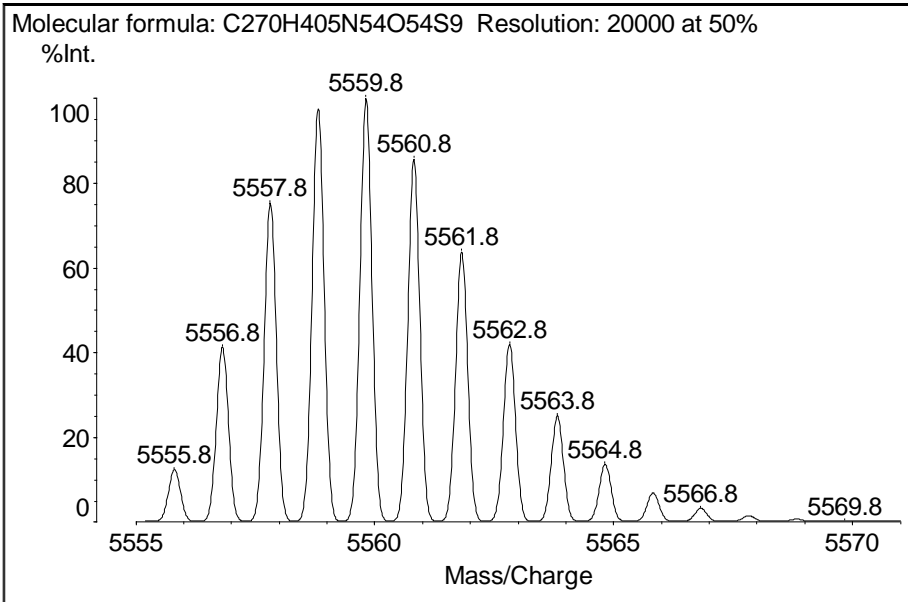
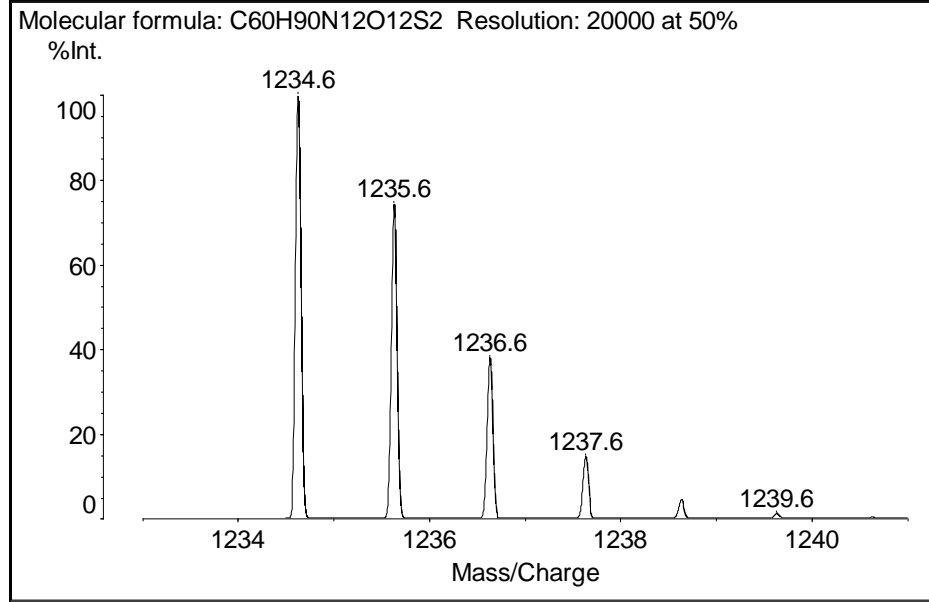
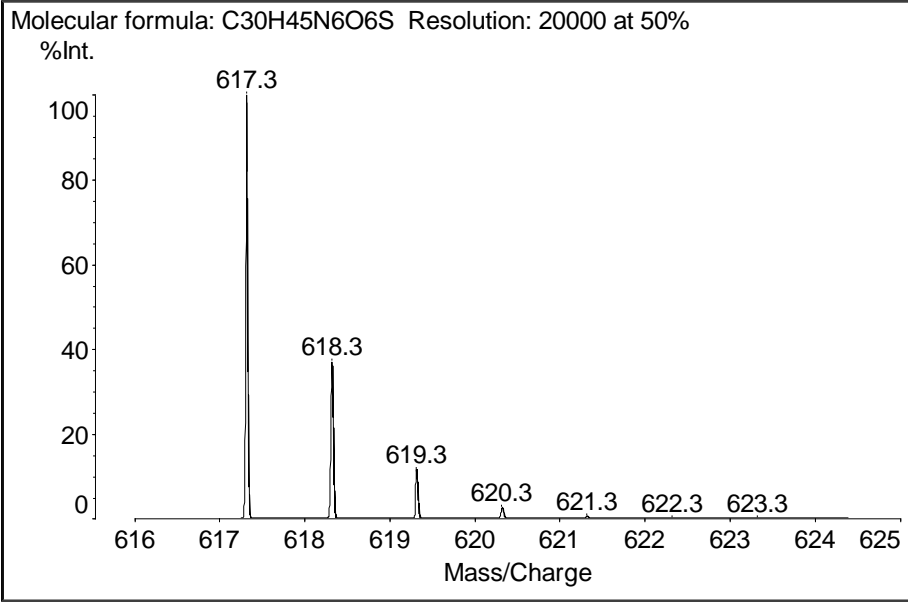
C	12.000	12.011
H	1.0078	1.008
N	14.003	14.007
O	15.995	15.999
P	30.974	30.974

Rozlišení

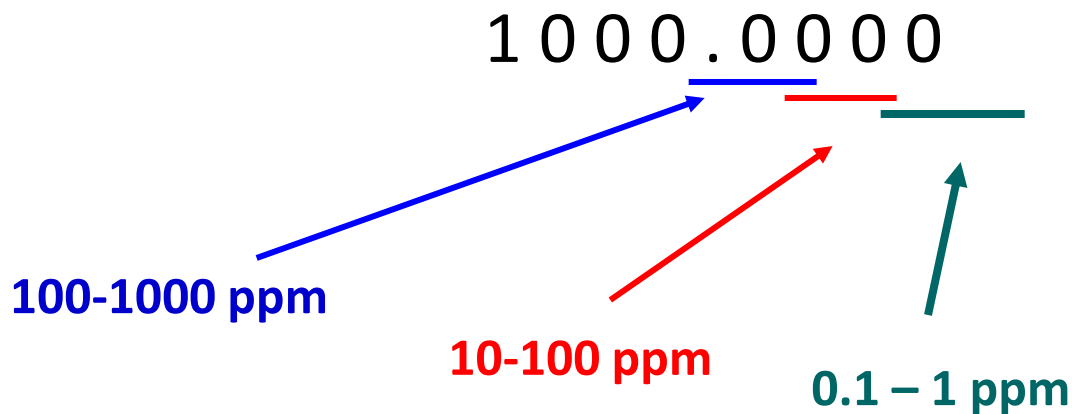
- Rozlišení / rozlišovací schopnost
- IUPAC: $R = m/\Delta m$
(R – resolving power, Δm - resolution)
- Záleží jak je definováno Δm
  - šířka jednotlivého píku v určité výšce (5%, 50% - FWHM)
  - 10% údolí mezi dvěma píky

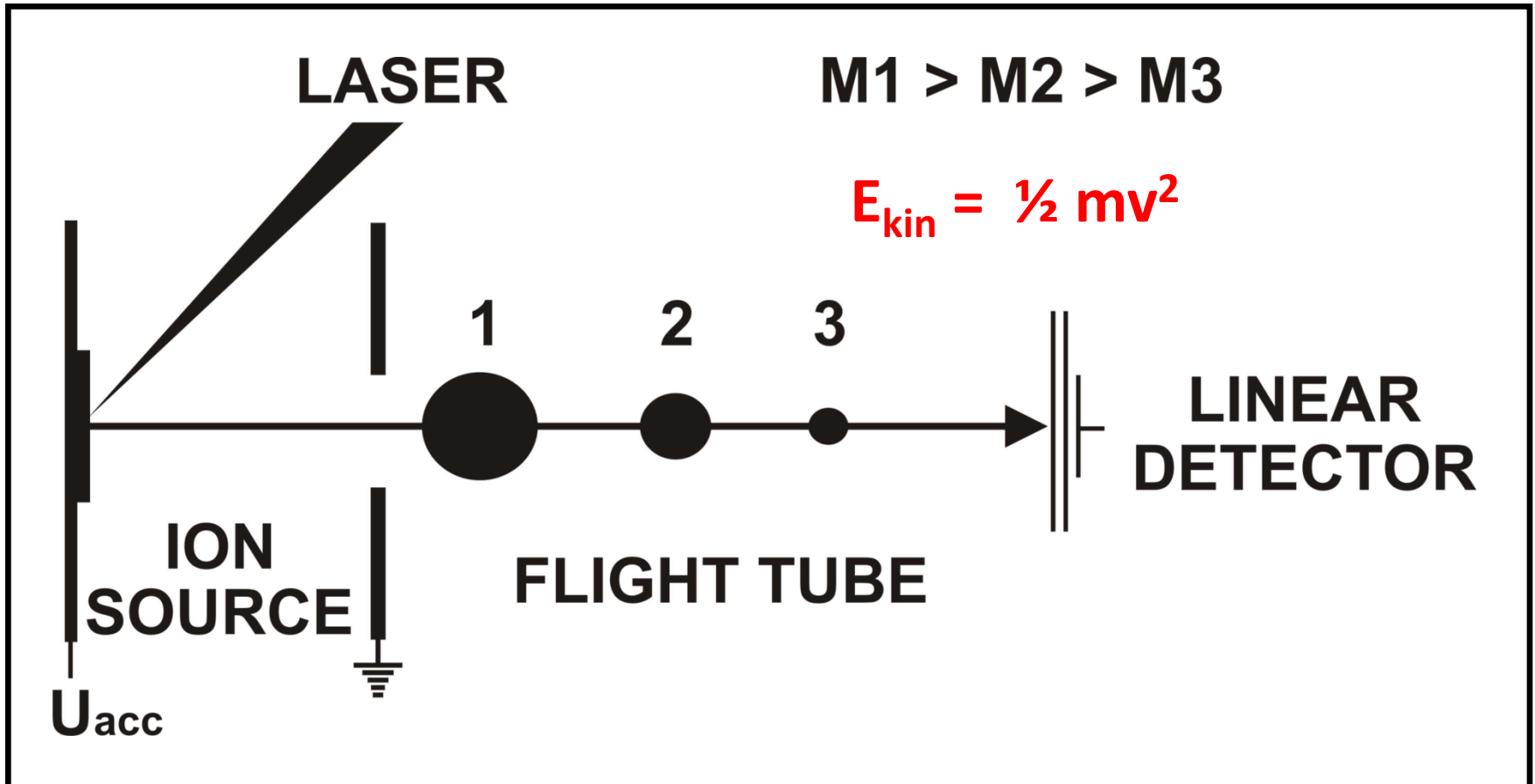
Chyba měření

- Da – Dalton - 0.1 – 0.0001
- Th – Thompson – 0.1 – 0.0001
- ppm – parts per million – 100 – 0.1
ppm chyba = 1e6x(naměřená M-teoretická M)/teoretická M
- %

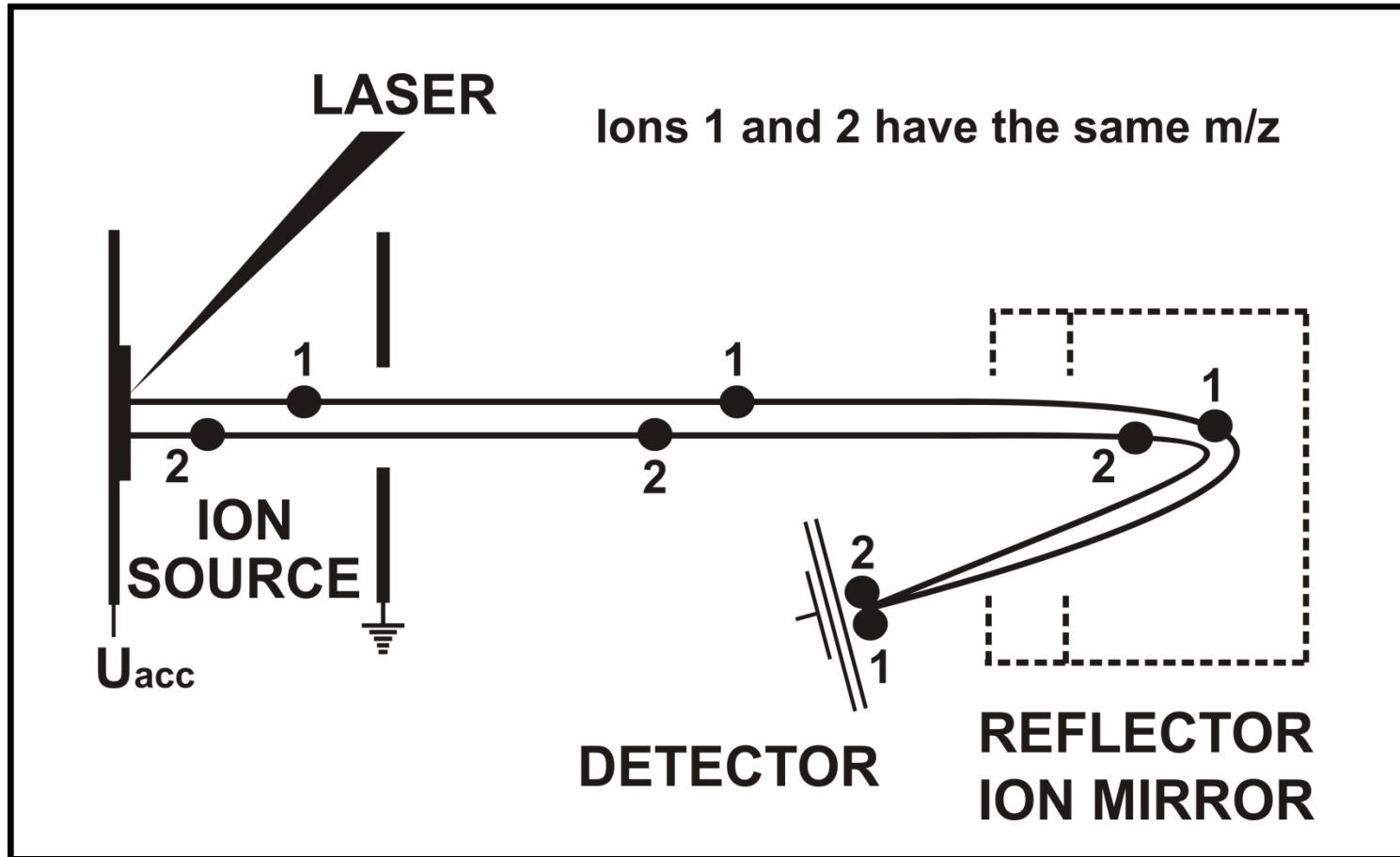

Time Of Flight (TOF) Analyzátor

Time Of Flight (TOF) - reflekttron

R 10^4
1ppm

Time Of Flight (TOF) - design

(a) Linear TOF-MS

(b) Reflector-TOF-MS

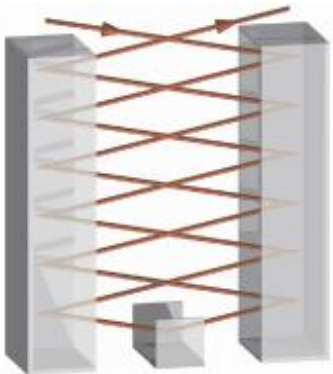
(c) Multiple-Reflection TOF-MS (closed Path)

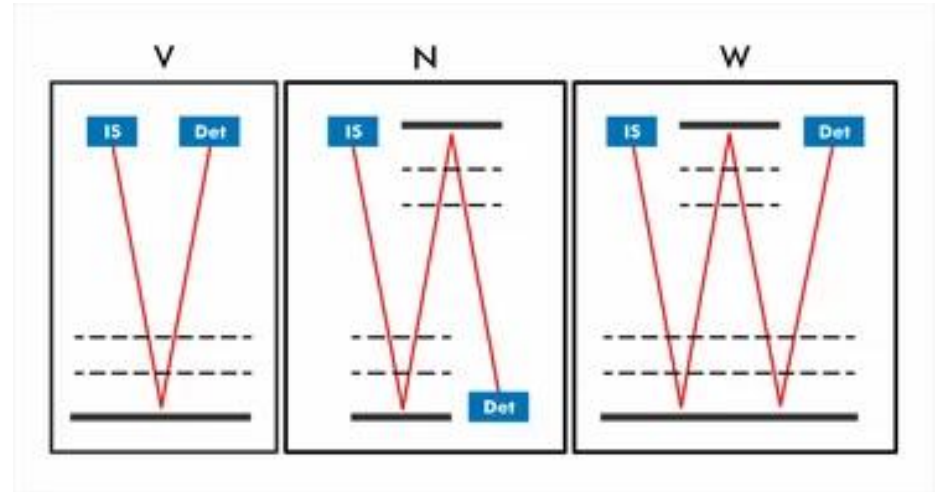
(d) Multiple-Turn TOF-MS (closed path)

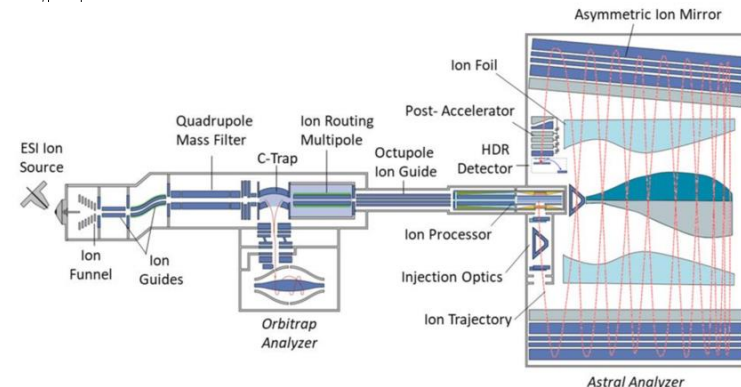
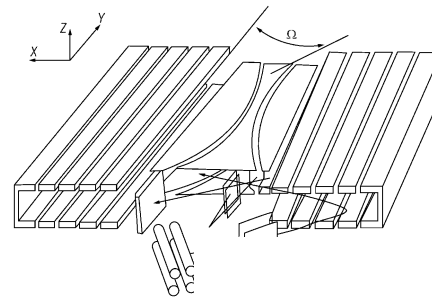
(e) Multiple-Reflection TOF-MS (open Path)

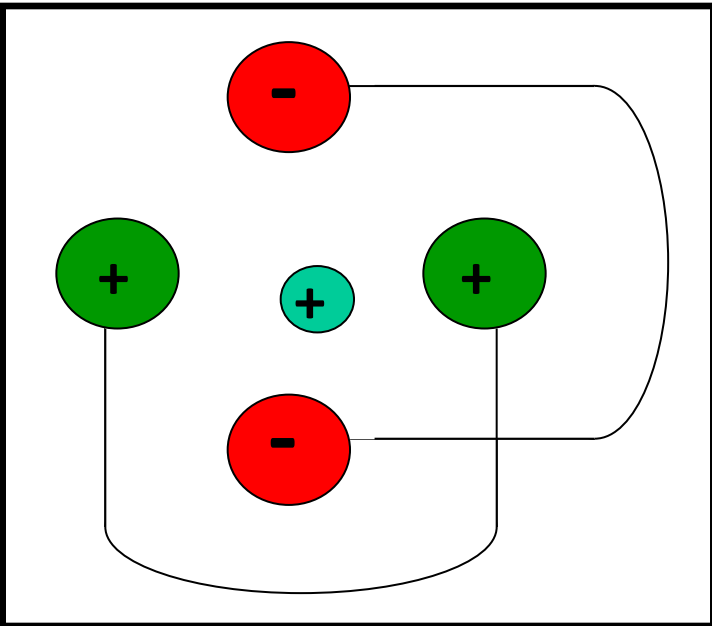
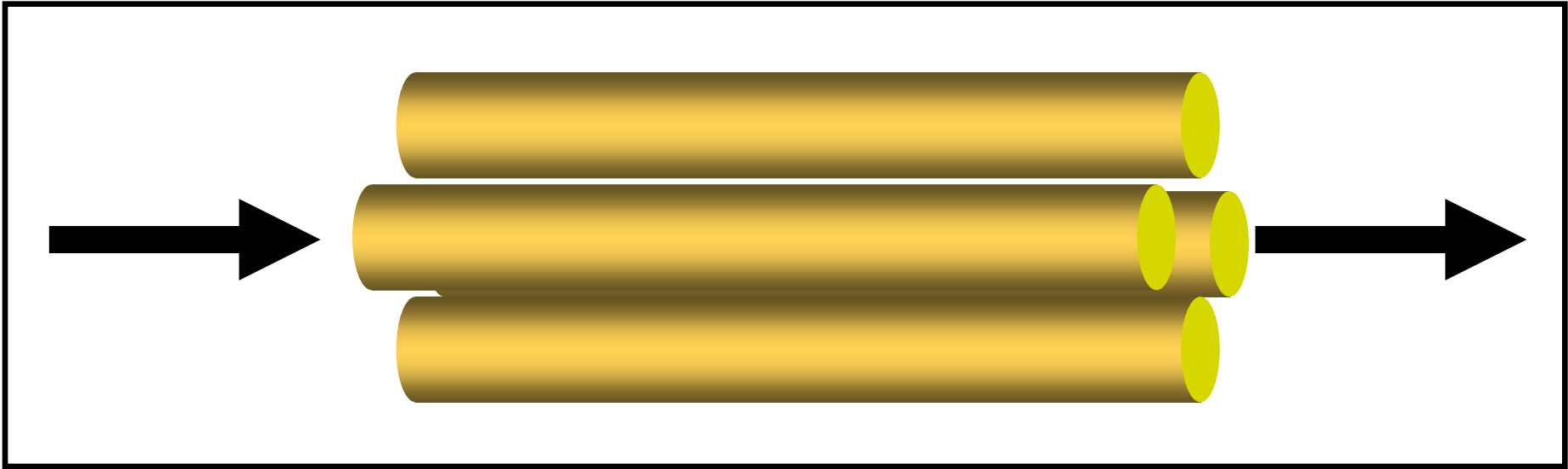
(f) Multiple-Turn TOF-MS (open path)

mrTOF ASTRAL (Thermo)

Kvadrupólový analyzátor

Tyče optimálně hyperbola, reálně kruhový průřez.

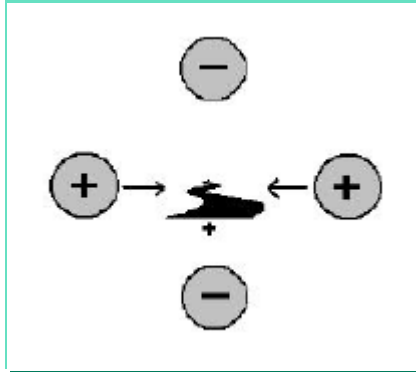
Stejně polarity na protilehlých tyčích.

Stejnoseměrné a střídavé vysokofrekvenční napětí - DC a RF

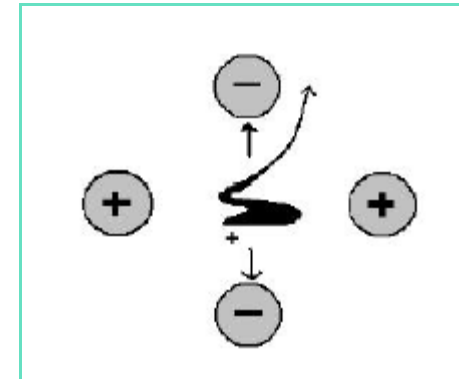
Rozdílný pohyb „velkých“ a „malých“ iontů

Kvadrupólový analyzátor

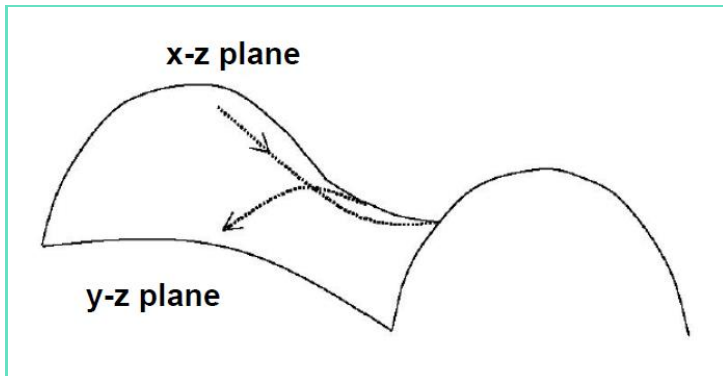
Vliv stejnosměrného napětí (platí pro + ionty)

Stabilizace

Destabilizace

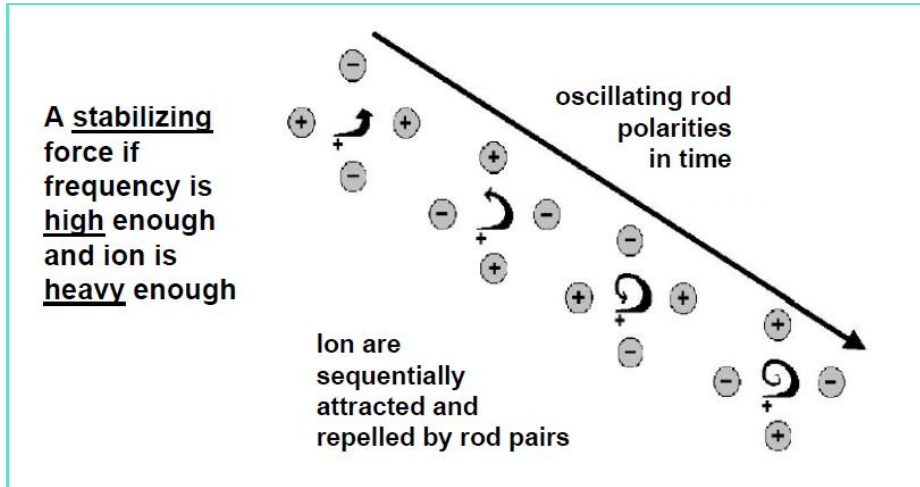

Potenciálová plocha – přiblížení - tvar sedla

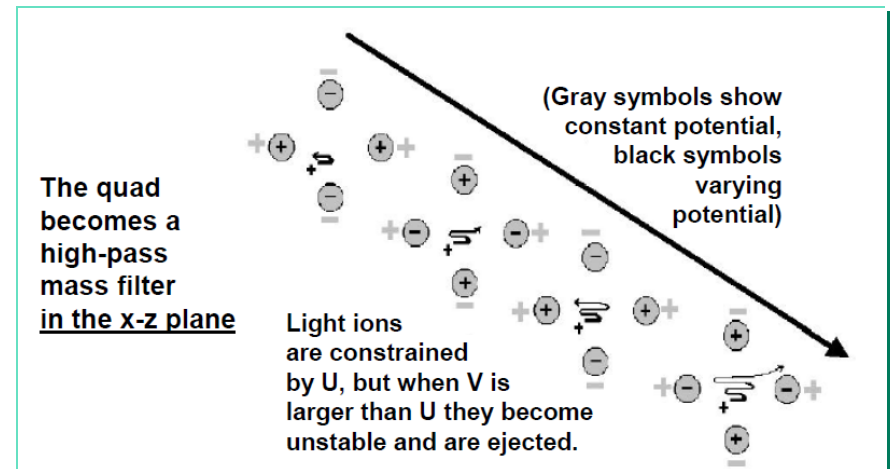
Kvadrupólový analyzátor

R 10³
100ppm

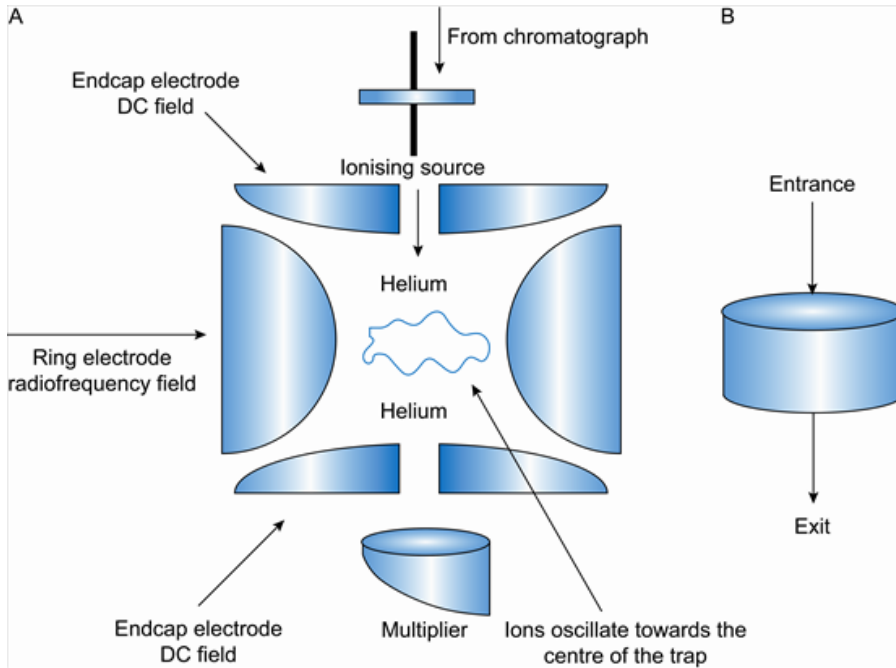
Vliv RF složky – pohyb iontů kvadrupólem

Vliv RF složky – pohyb iontů kvadrupólem

Iontová past

OVERVIEW OF AN ELECTROSPRAY IONIZATION USING ION TRAP MASS SPECTROMETER

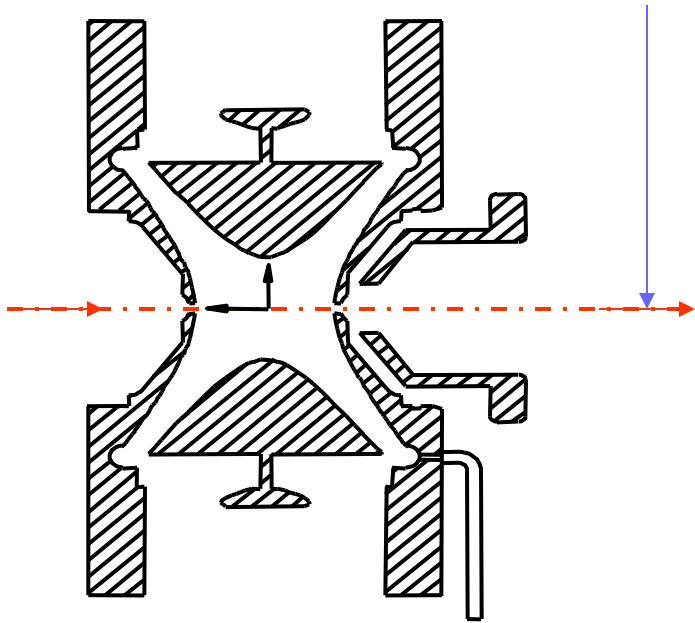
ION TRAPPING

The 3D schematic shows the ion path from left to right. It starts with an ion source, followed by a series of lenses and a trapping region (the ion trap). The mass spectrum graph shows a peak at approximately 200 m/z. The graph has a y-axis from 0 to 100 and an x-axis from 0 to 500. Below the graph are several control buttons: TRAPPING, SCANNING, DETECTION, ZOOM MS/MS, ZOOM MS, PLAY, STOP, LABEL, VIEW, and QUIT.

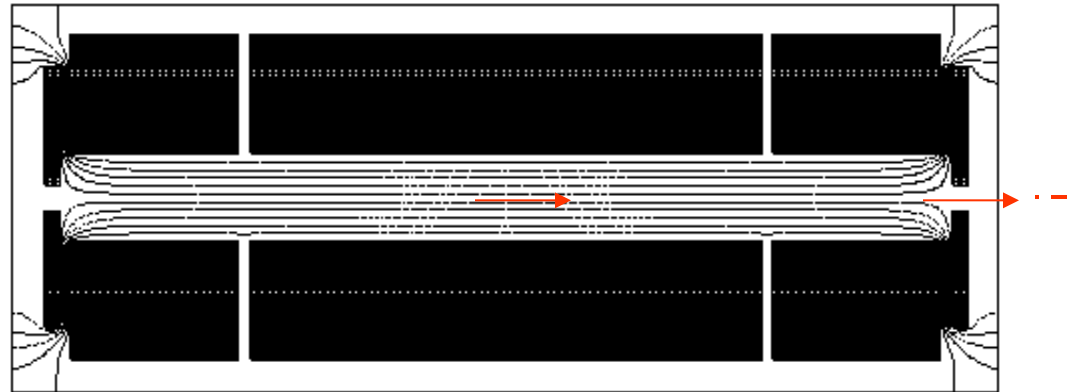
Iontové pasti

R 10³
100ppm

Osa pohybu iontů (z)

3D (sférická) iontová past

2D (lineární) iontová past

FT-ICR – Iontově cyklotronová rezonance s Fourierovou transformací

Pohyb iontů v magnetickém poli - iont s hmotností m , pohybující se s rychlostí $\mathbf{v}$ v homogenním magnetickém poli se silou $\mathbf{B}$:

$$\mathbf{F} = q\mathbf{v} \times \mathbf{B}$$

Iont pohybující se po **cyklotronové** orbitě s frekvencí danou vztahem:

$$2\pi f = \frac{q\mathbf{B}}{m}$$

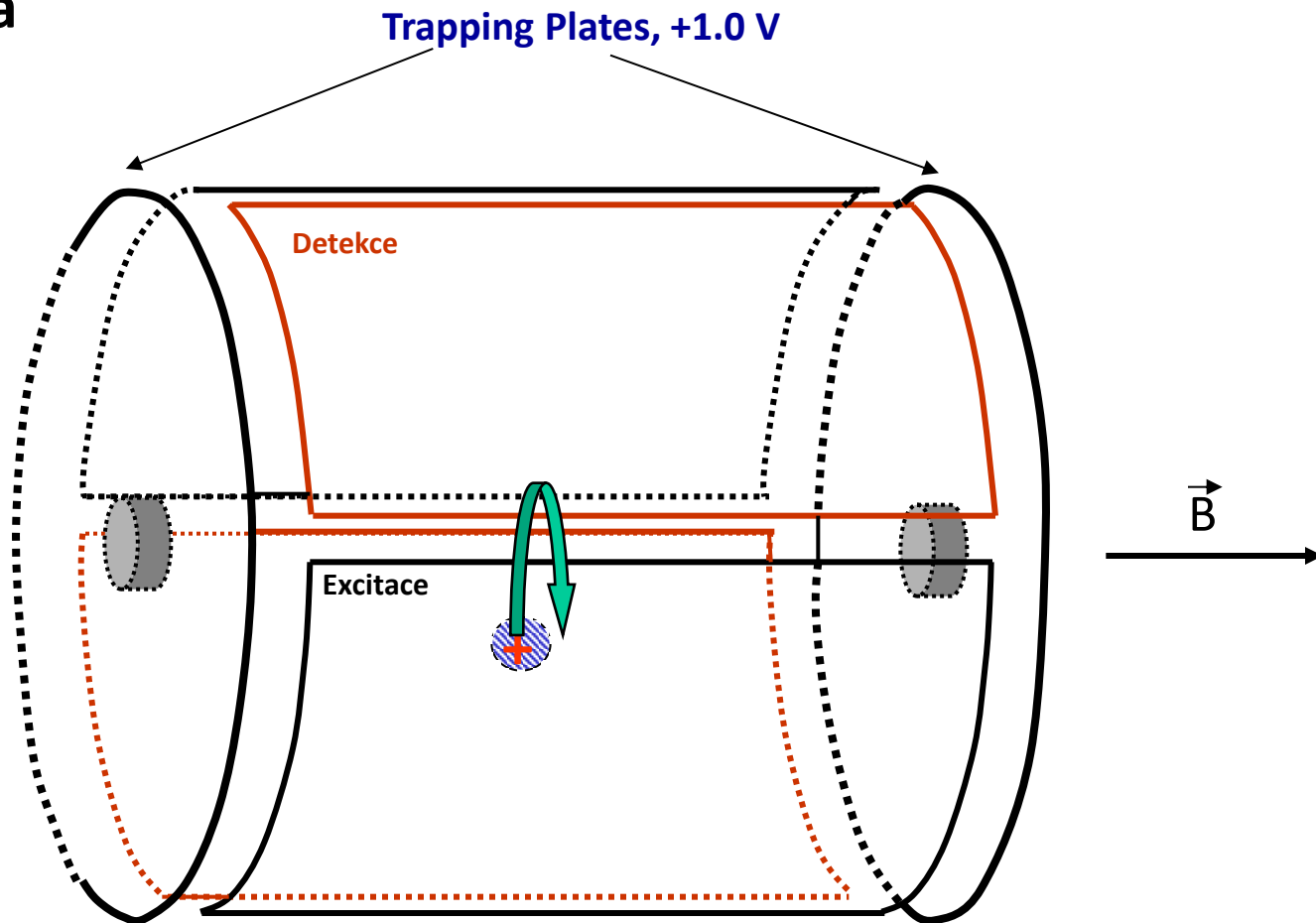
Poloměr běžné cely: 1-3 cm

Počáteční poloměr pohybu iontu: 0.01 - 0.1 mm

Běžná síla magnetického pole: 1-15(21) Tesla

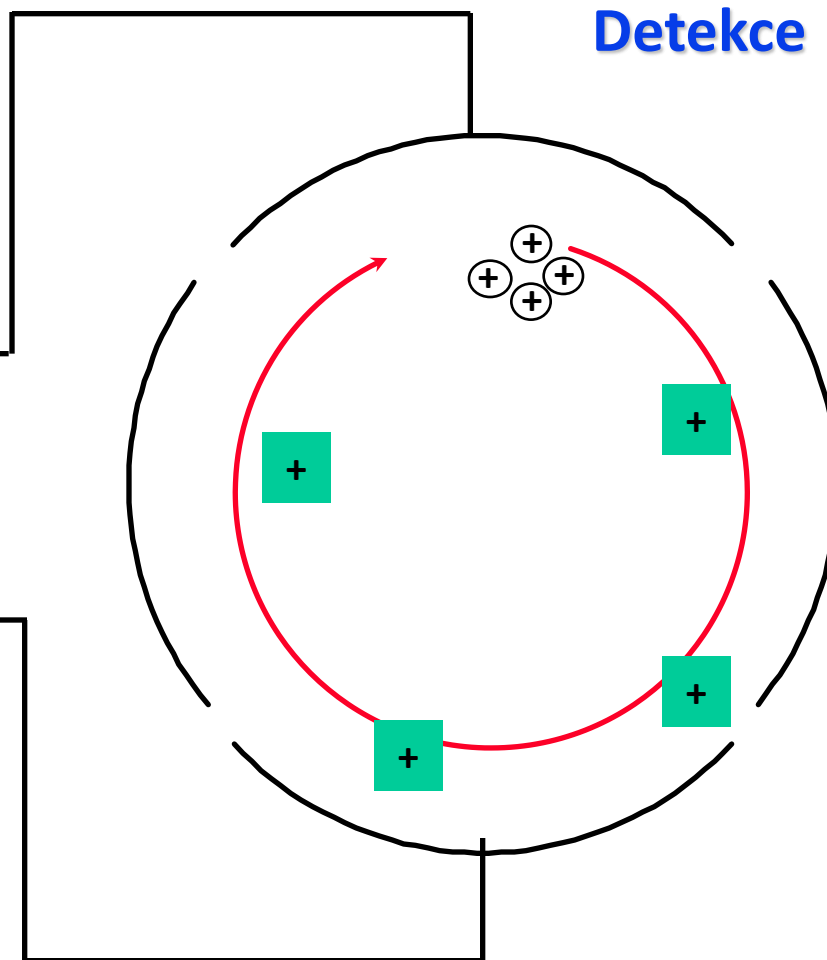
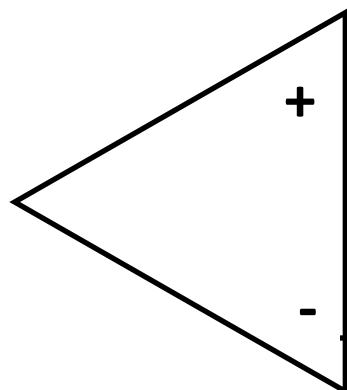
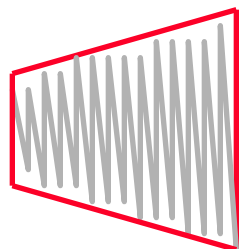
Pohyb iontů v magnetickém poli

FTMS cela

Fourierova transformace (Iontově Cyklotronová Resonance)

$$f = \frac{q\mathbf{B}}{2\pi m}$$

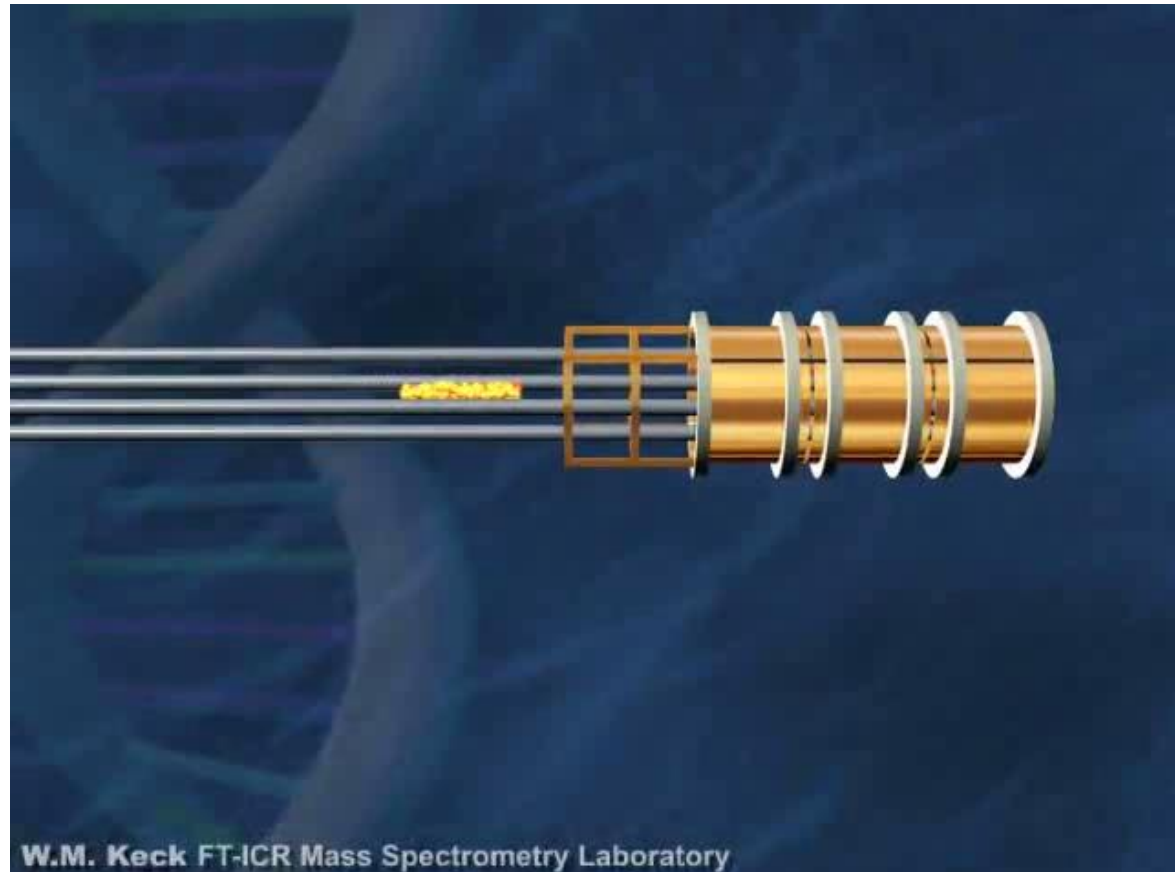

Koherentní cyklotronový pohyb indukuje „proudový obraz“, který je amplifikován a detekován.

Přítomnost iontů s různými m/z se projeví jako superpozice sinusoidálních signálů na Detektoru.

FT-ICR – Iontově cyklotronová rezonance s Fourierovou transformací

R 10^5 a více
0.1 ppm

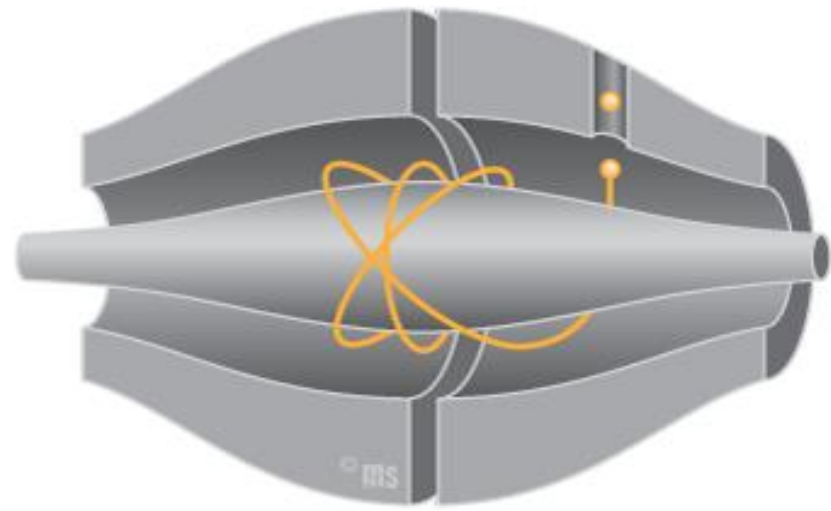

ORBITRAP

R 10^4 (a více)

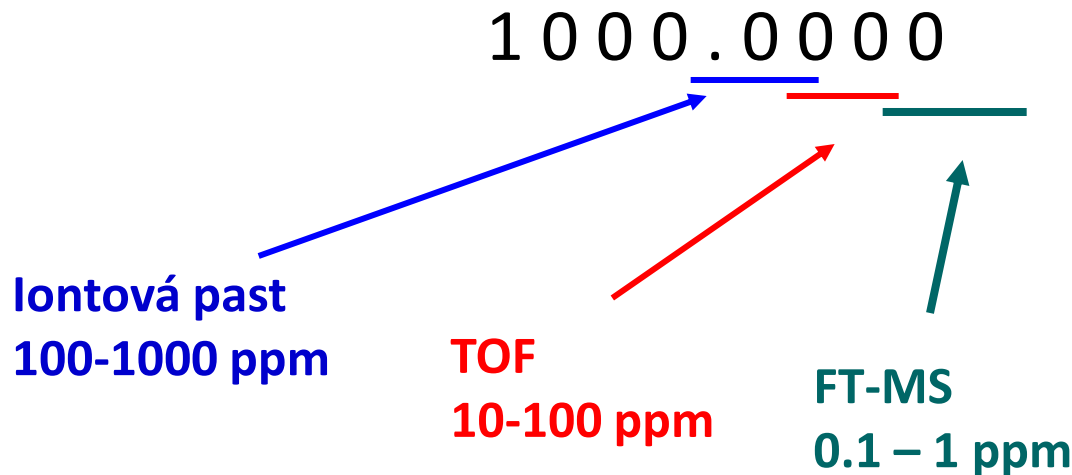
1ppm

- Alexander A. Makarov
- Elektrostatická past
- Ionty rotují kolem centrální elektrody + harmonické oscilace podél této elektrody
- Indukce proudu – FT - MS

Srovnání analyzátorů

- Da – Dalton - 0.1 – 0.0001
- Th – Thompson – 0.1 – 0.0001
- ppm – parts per million – 100 – 0.1
ppm chyba = 1e6x(naměřená M-teoretická M)/teoretická M
- %

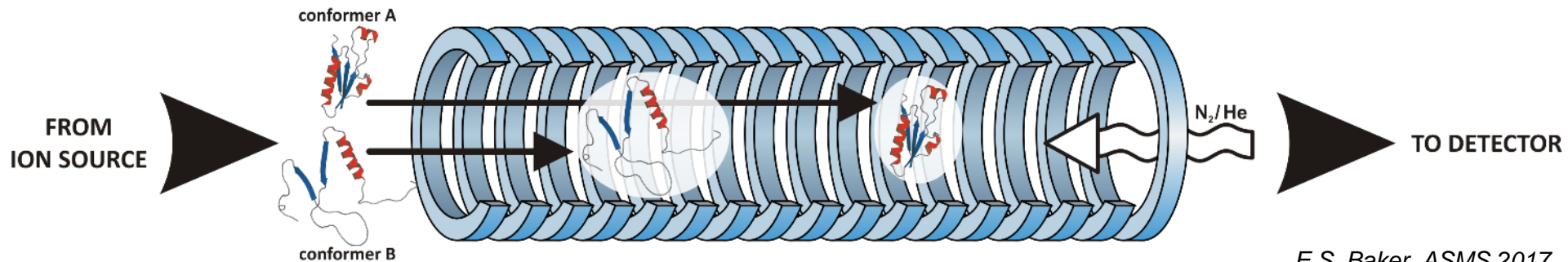
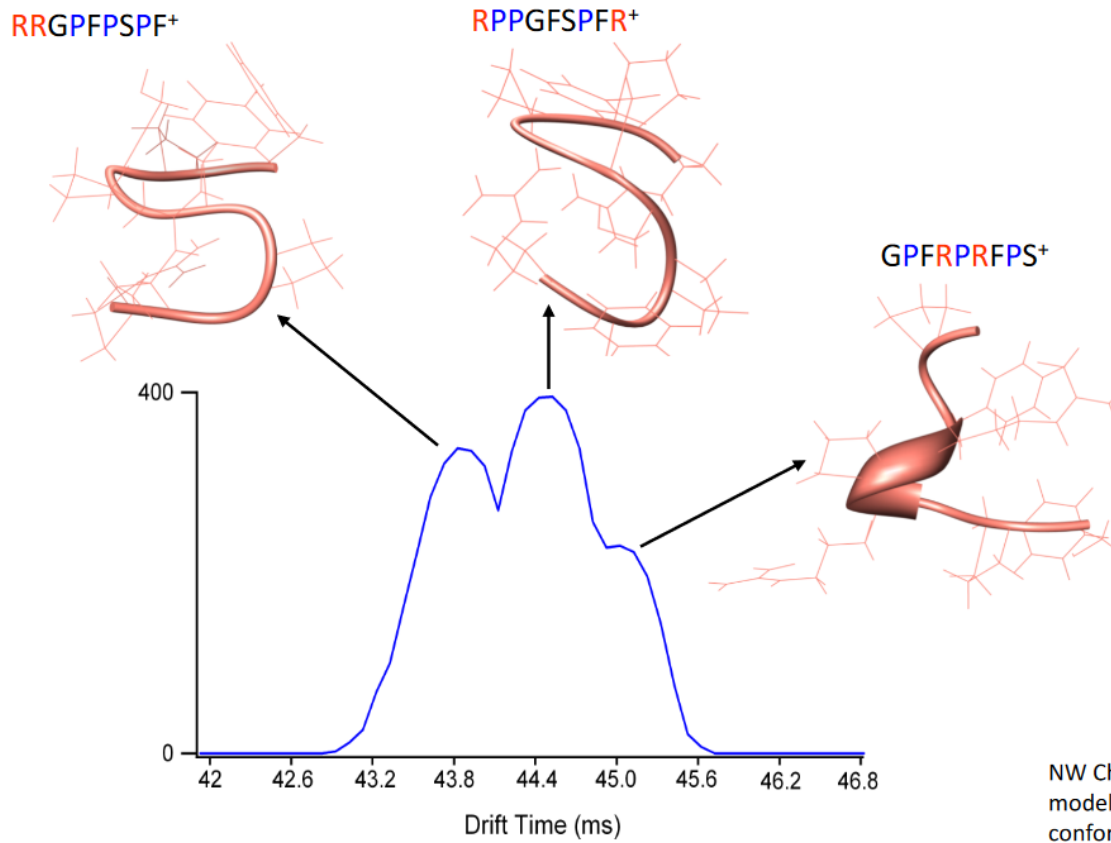

Srovnání analyzátorů

	mass range	resolution	accuracy	dynamic range
quadrupole	4000	4000	100ppm	1.E+05
Ion Trap	6000	4000	100ppm	1.E+04
TOF	unlimited	50000	5ppm	1.E+04
FT-ICR	10000	>10e7	0.1ppm	1.E+04
Orbitrap	4000	>200000	1ppm	1.E+04
Magnetic sector	10000	100000	10ppm	1.E+07

Rozlišení VS rychlost skenu!

Iontová mobilita – rozdělení dle konformace

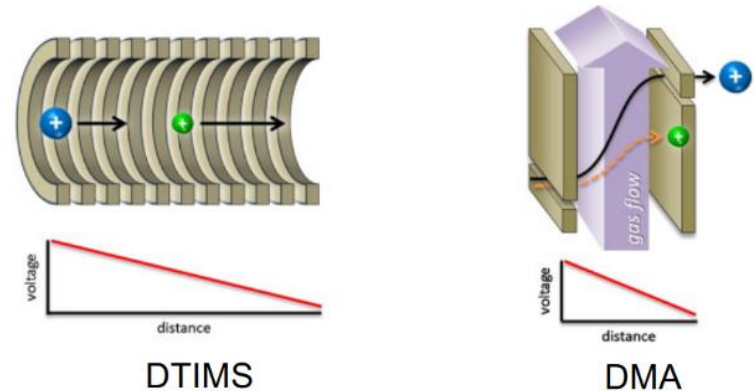

Iontová mobilita – různá uspořádání

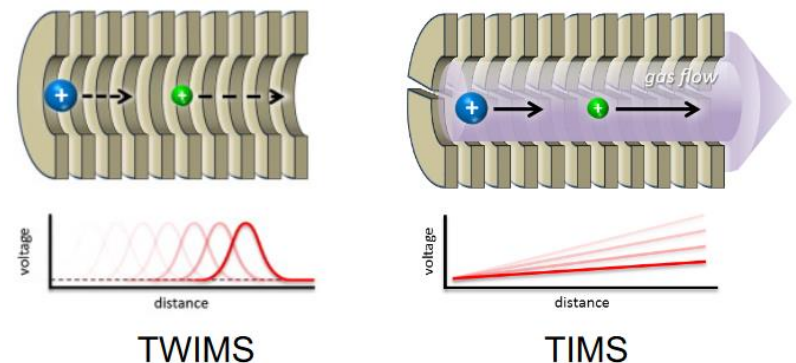
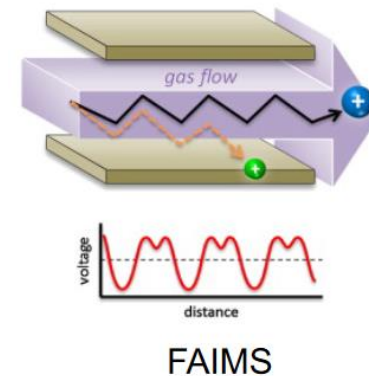
Statické pole

- Drift Tube IMS (DTIMS)
- Differential Mobility Analyzer (DMA)

Dynamické pole

- Field Asymmetric IMS (FAIMS)
- Traveling Wave IMS (TWIMS)
- Trapped IMS (TIMS)

Fragmentace – cesta ke struktuře / sekvenci

Dochází k fragmentaci během-následkem ionizace

EI, FAB

ISD, ISF - In-Source Decay/Fragmentation

PSD - Post-Source Decay

Fragmentaci cíleně indukujeme

- vysoko- VS. nízkoenergetická

- srážky s plynem (He, Ar, N₂) - CID – Collision Induced Dissociation, CAD – Collisionally Activated Dissociation (SORI - sustained off-resonance irradiation)

- srážky s povrchem – SID – Surface Induced Dissociation

- záchyt / transfer elektronu ECD / ETD / EDD – Electron Capture / Transfer / Detachment Dissociation

- indukovaná laserem - IRMPD – Infrared Multi-Photon Dissociation, UVPD – UltraViolet PhotoDissociation

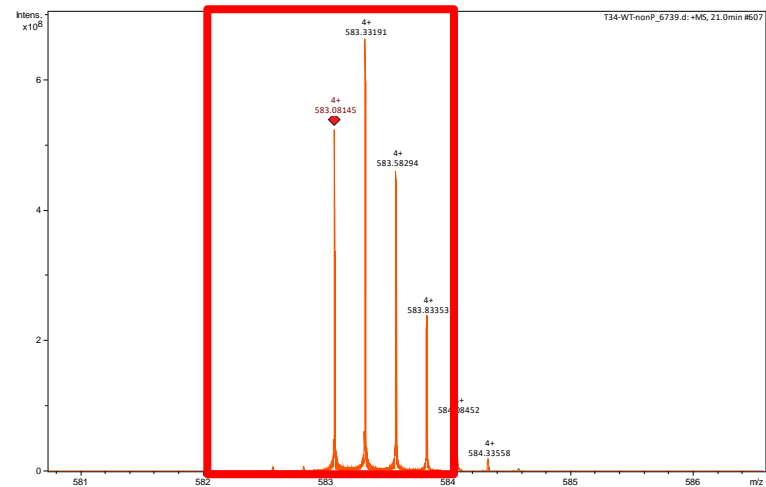
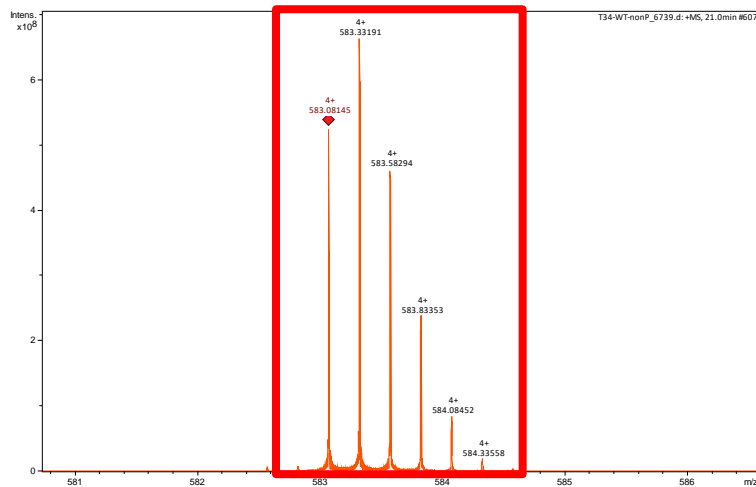
Hovoříme o MS/MS, MS₂, MS² ...případně o MSⁿ

Prekurzor

Fragmenty /
produktové ionty

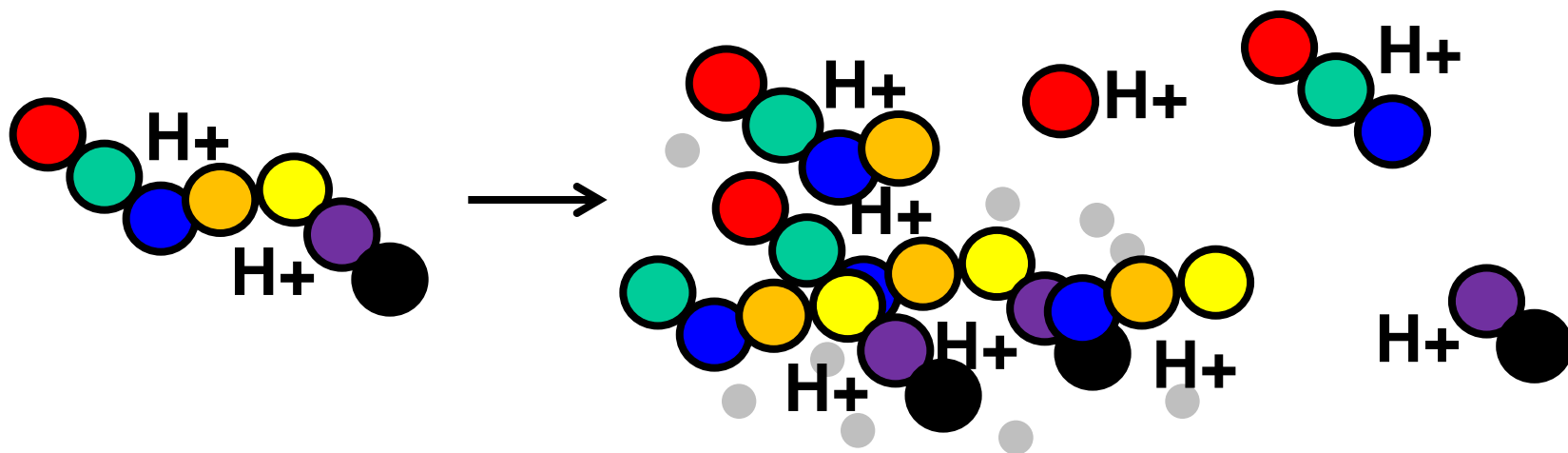
Cílené disociace

1. Krok – izolace daného m/z (tzv. izolační okno – 2 a.m.u., 6 a.m.u).
Pozor na střed izolace – monoizotop nebo průměr!
“ořez izotopů” / překryvy (ko-fragmentace) / odstup v kvantifikaci

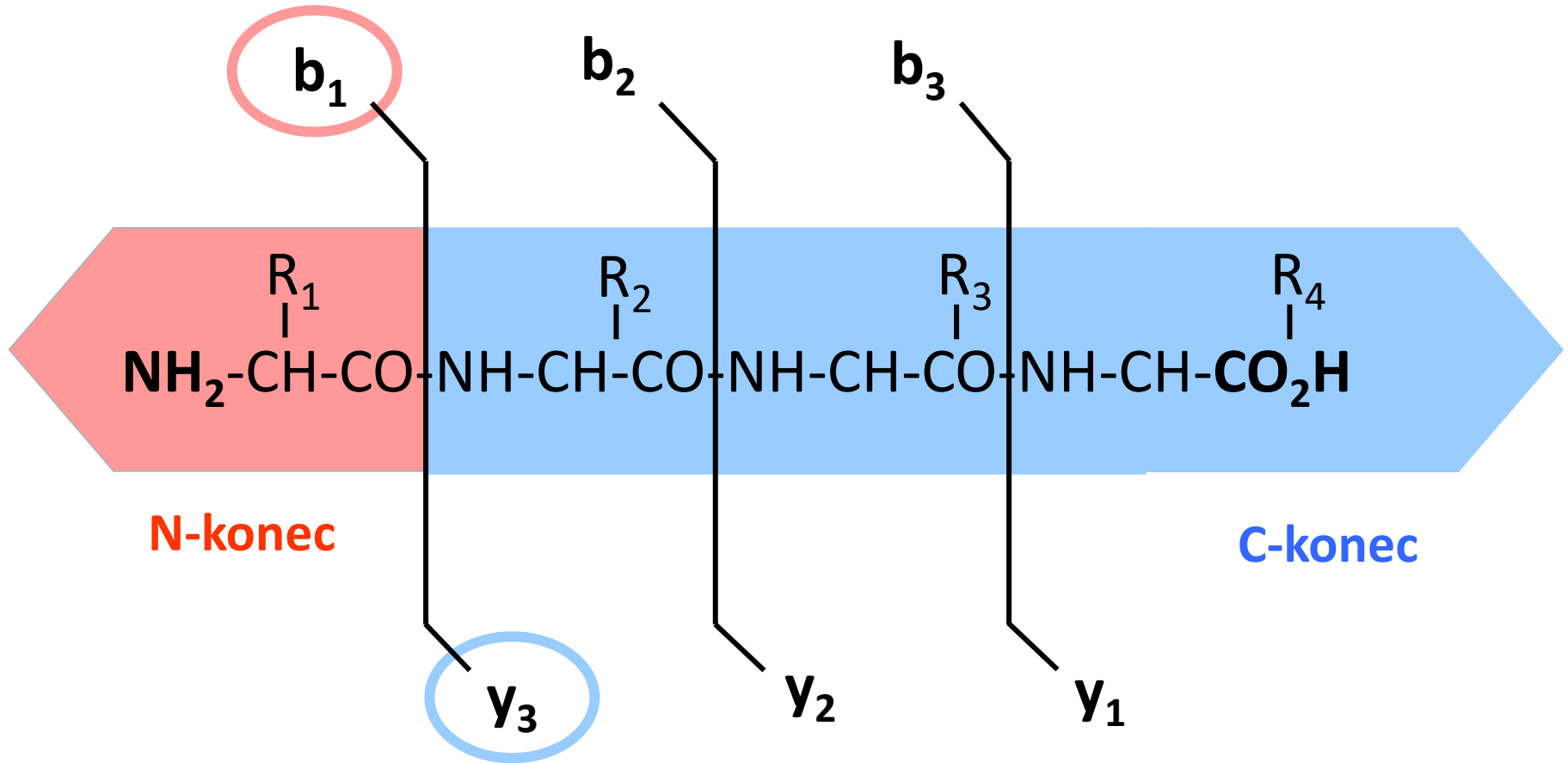

2. Krok - fragmentace

CID – collision induced dissociation – kolizně indukovaná disociace

Fragmentace peptidu

Fragmentace peptidu

S-P-A-F-D-S-I-M-A-E-T-L-K

MH⁺ = 1410.6

b-ions⁺

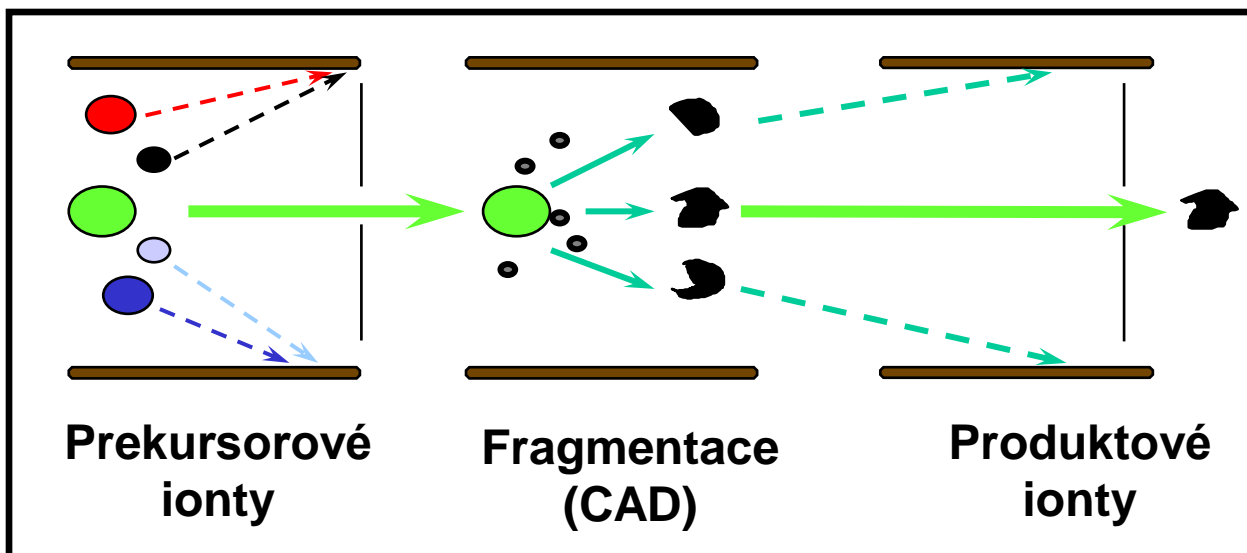
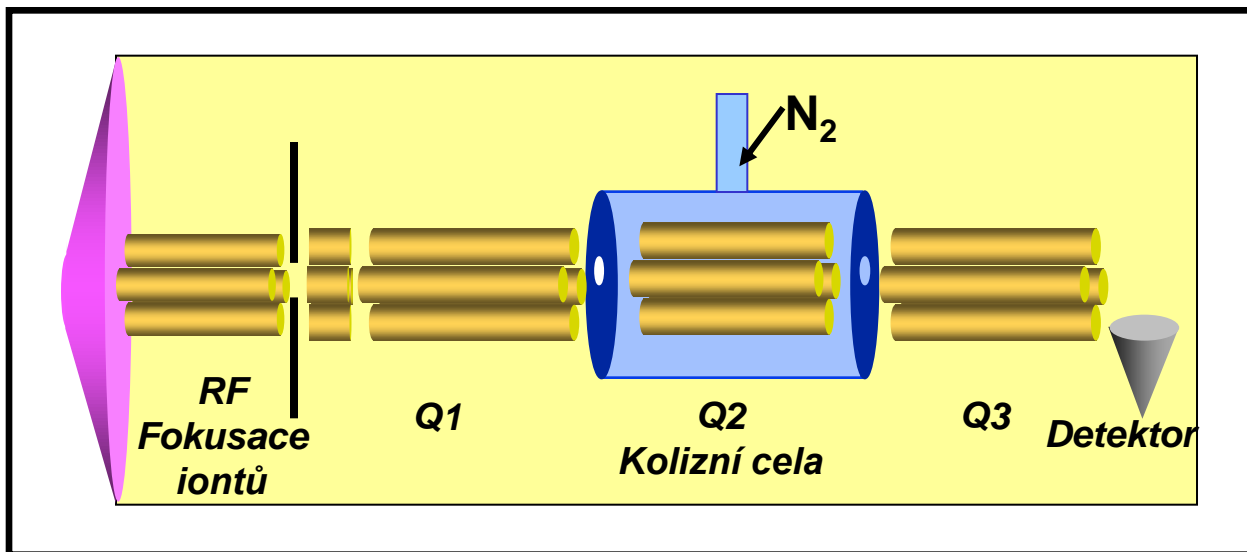
y-ions⁺

88.1	S	PAFDSIMAETLK	1323.6
185.2	SP	AFDSIMAETLK	1226.4
256.3	SPA	FDSIMAETLK	1155.4
403.5	SPAF	DSIMAETLK	1008.2
518.5	SPAFD	SIMAETLK	893.1
605.6	SPAFDS	IMAETLK	806.0
718.8	SPAFDSI	MAETLK	692.3
850.0	SPAFDSIM	AETLK	561.7
921.1	SPAFDSIMA	ETLK	490.6
1050.2	SPAFDSIMAE	TLK	361.5
1151.3	SPAFDSIMAET	LK	260.4
1264.4	SPAFDSIMAETL	K	147.2

Přehled aminokyselin v číslech

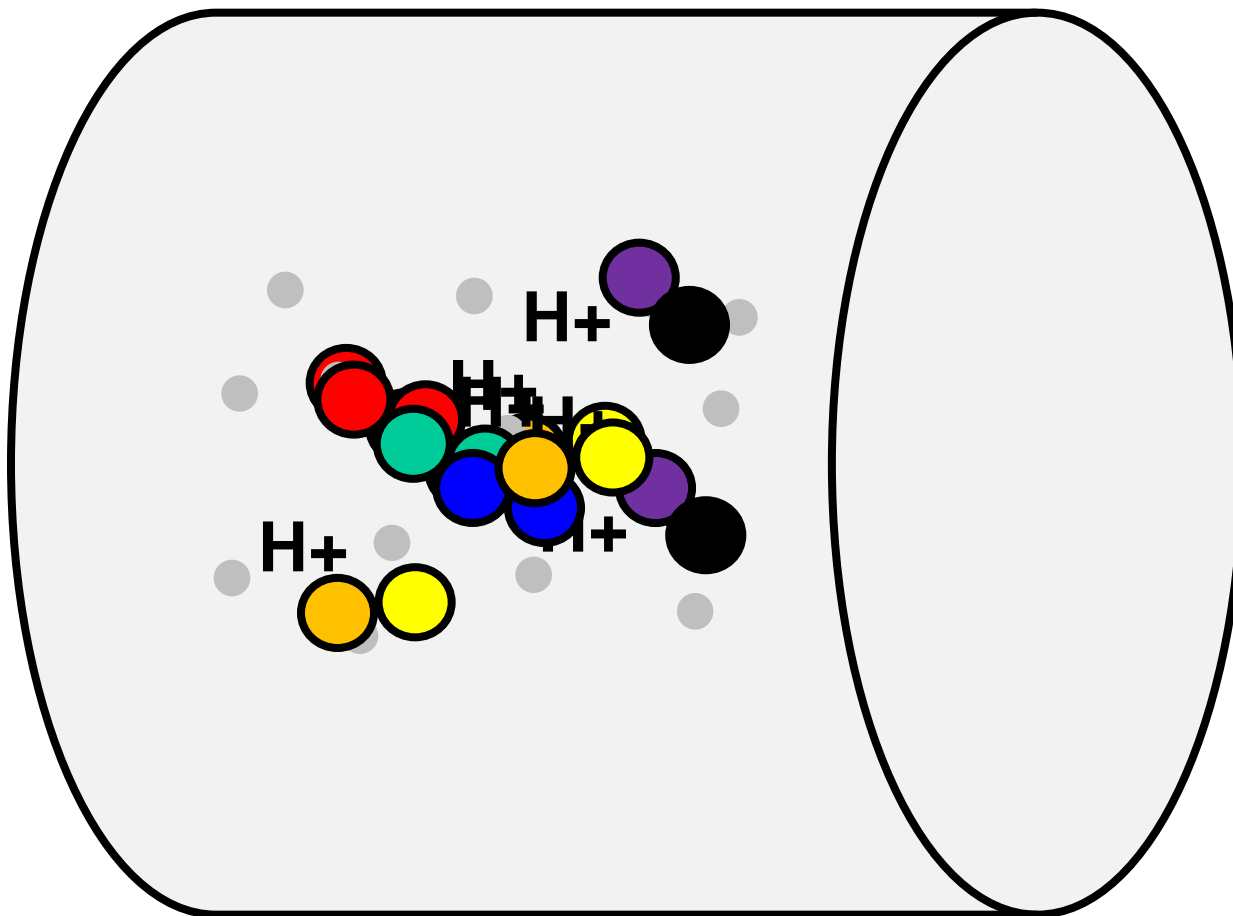
AK		Hmotnost	Boční řetězec	Immoniové ionty
G	Gly	57.02	1	30
A	Ala	71.08	15	44
S	Ser	87.03	31	60
P	Pro	97.05	41	70
V	Val	99.07	43	72
T	Thr	101.05	45	74
C	Cys	103.01	47	76
L	Leu	113.08	57	86(72)
I	Ile	113.08	57	86(72)
N	Asn	114.04	58	87(70)
D	Asp	115.03	59	88
Q	Gln	128.06	72	101(84, 129)
K	Lys	128.09	72	101(129, 112, 84, 70)
E	Glu	129.04	73	102
M	Met	131.04	75	104(61)
H	His	137.06	81	110(166, 138, 123, 121, 82)
F	Phe	147.07	91	120(91)
R	Arg	156.10	100	129(112, 100, 87, 73, 70, 59)
Y	Tyr	163.06	107	136
W	Trp	186.08	130	159

Trojnásobný kvadrupól – MS/MS v prostoru

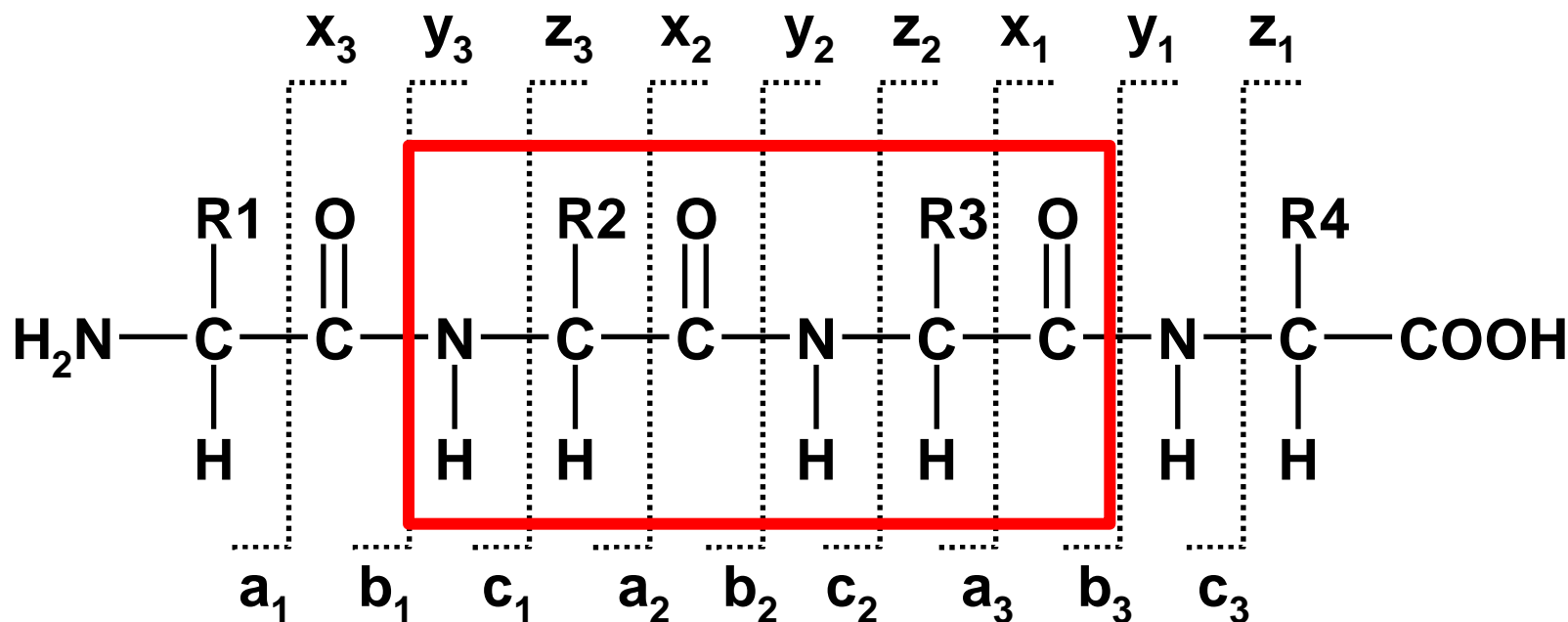

Iontová past – MSⁿ v čase

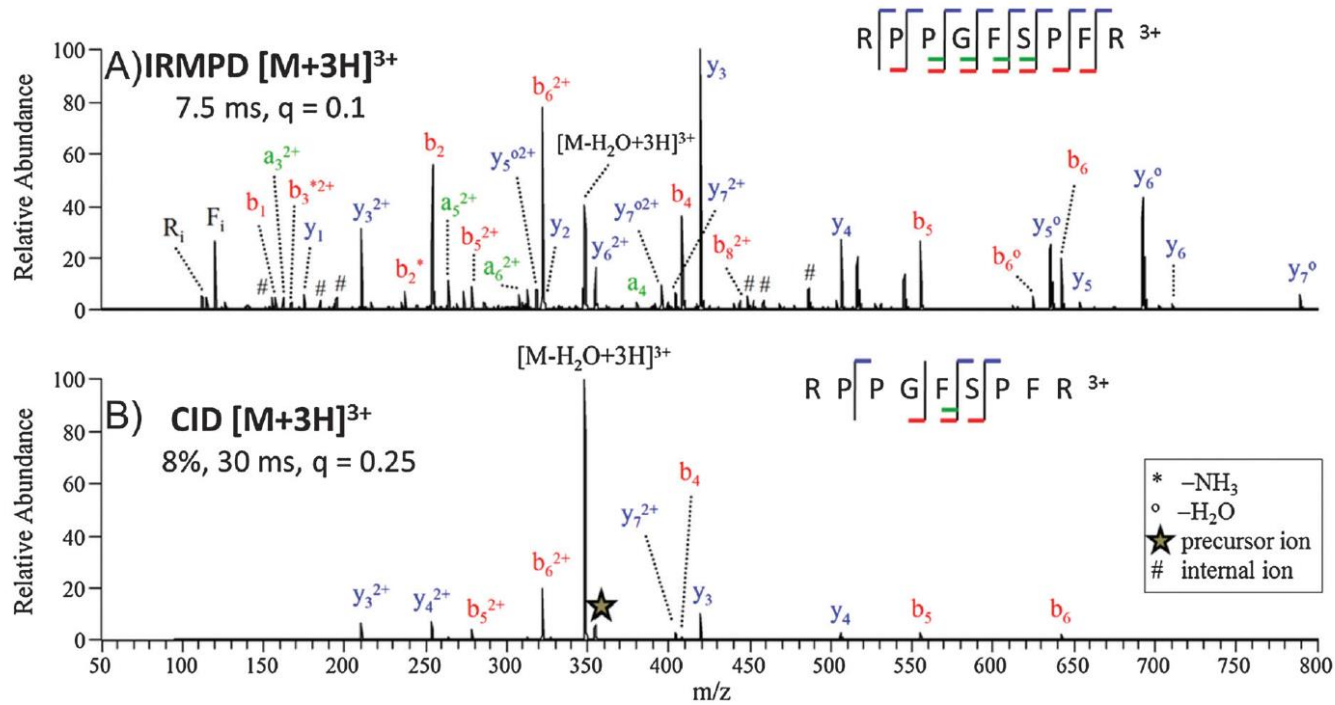
Další typy fragmentací a fragmentových iontů

Interní fragmenty (nemají N- ani C-konec)

Infrared Multiphoton Dissociation (IRMPD)

- CO₂ laserový paprsek
- Vibrační excitace funkčních skupin
OH, COOH, NH₂...
- Podobné CID - fragmentace peptidové páteře: *b*- a *y*-iontové série, ale extenzivnější fragmentace, přítomnost immoniových a *a*-iontů a fragmentů s nízkou *m/z*
- Lze jemně ladit energii laser a délku pulsu
- V případě FT-ICR výhoda oproti CID v ICR cele (není třeba napouštět kolizním plynem a tím narušovat vakuum)

Electron Capture/Transfer Dissociation ECD/ETD(/EDD) = ExD

Záchyt elektronu ($E \leq 0.1$ eV) - u peptidů preferenčně na S-S můstcích a vazbě N-C $_{\alpha}$

Neutralizace H⁺; [M+2H]⁺ Vodíkem nabožený radikálový iont. Štěpení vazby N-C $_{\alpha}$

Vícenásobně nabitě prekurzorové ionty

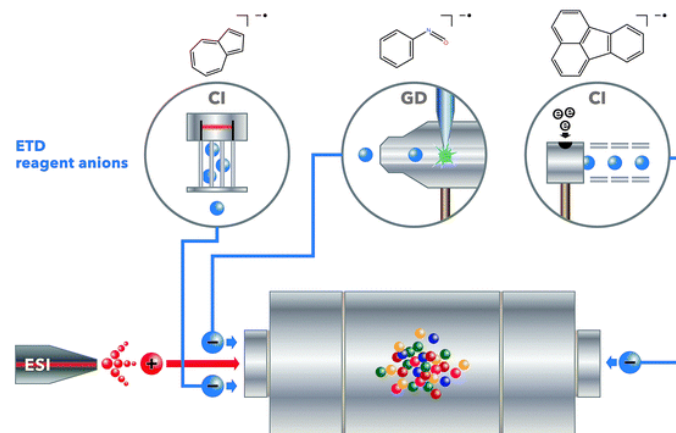
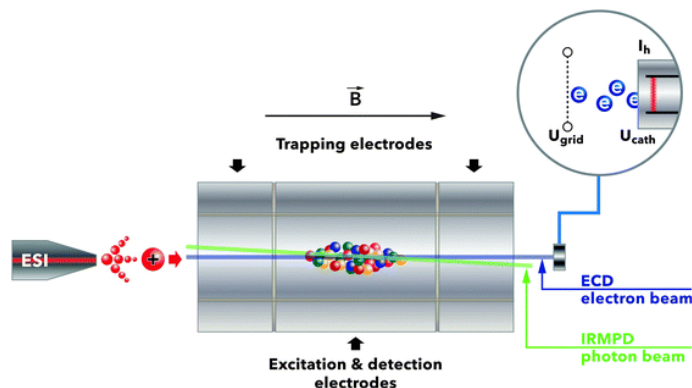
c- a z-iontové série

Electron Transfer Dissociation (ETD)

ECD těžko aplikovatelné na analyzátoři s Rf polem (pasti, kvadrupóly)

Chemická ionizace = elektron přenáší anion (antracén, azobenzen, metan, fluoranthen...) -> neutralizace náboje a následně také fragmentace.

Vznik iontů c a z

UltraViolet PhotoDissociation (UVPD)

UV lasery – Nd:YAG a excimer ArF, KrF,..

vlnové délky: 157nm, 193nm (peptidová vazba), 213nm, 266nm,...

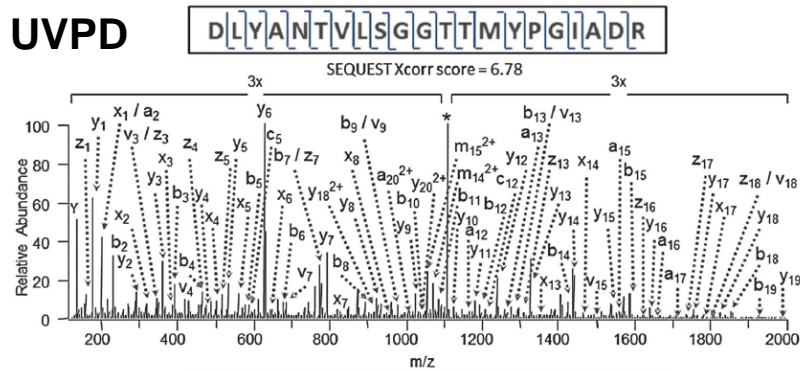
vlnové délky blízke 280nm – fragmentace u aromatických AK

obecně velmi rychlá fragmentace v řádu psec

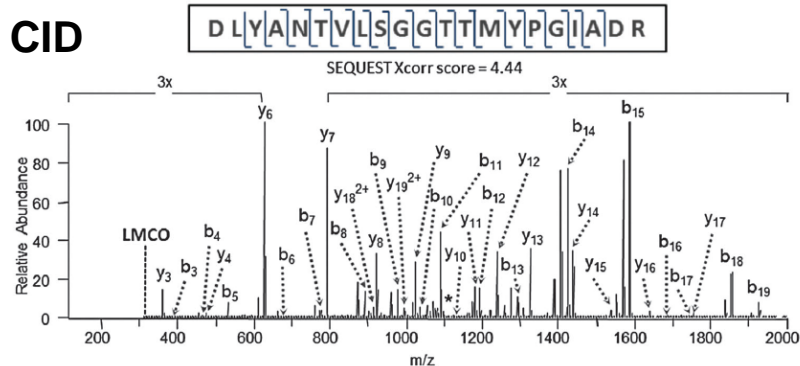
Výsledek podobný ExD, ale nedochází k redukci náboje – aplikovatelné i na 1+

a/x, c/z, ale i b/y ionty a také fragmentace bočních řetězců

UVPD

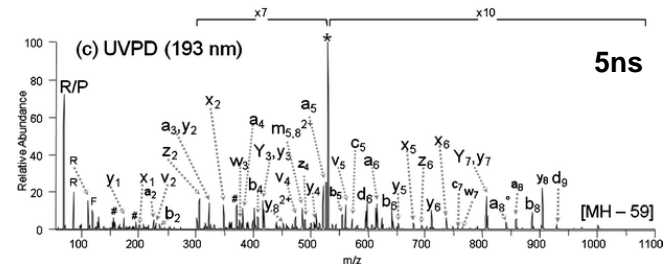
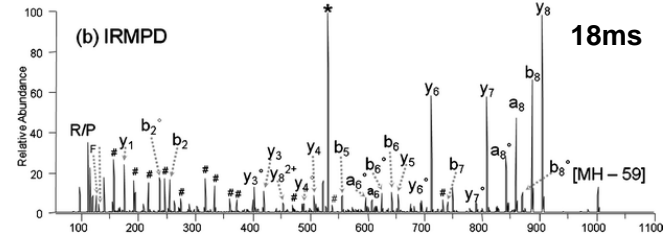
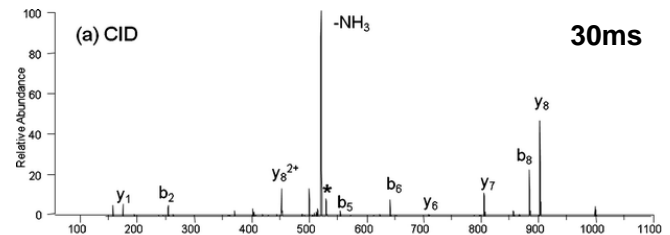

CID

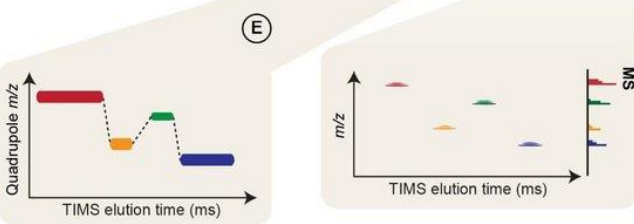
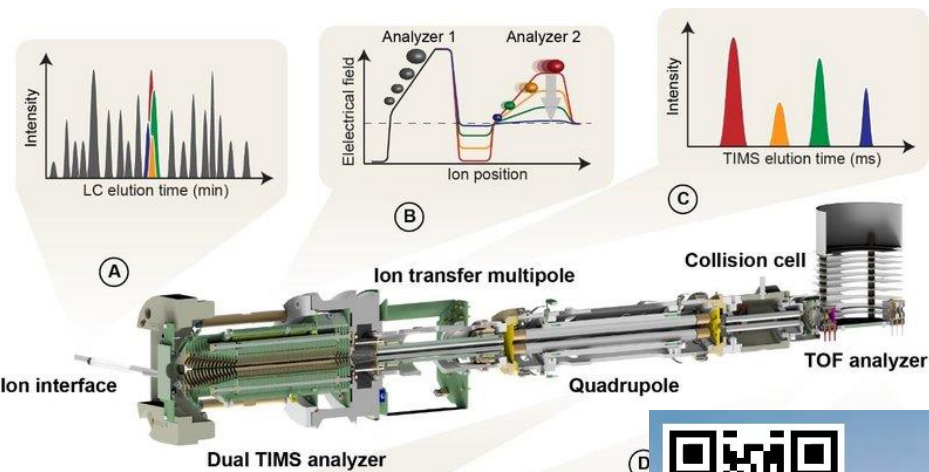
RPPGFSPFR

(m/z 530.7)

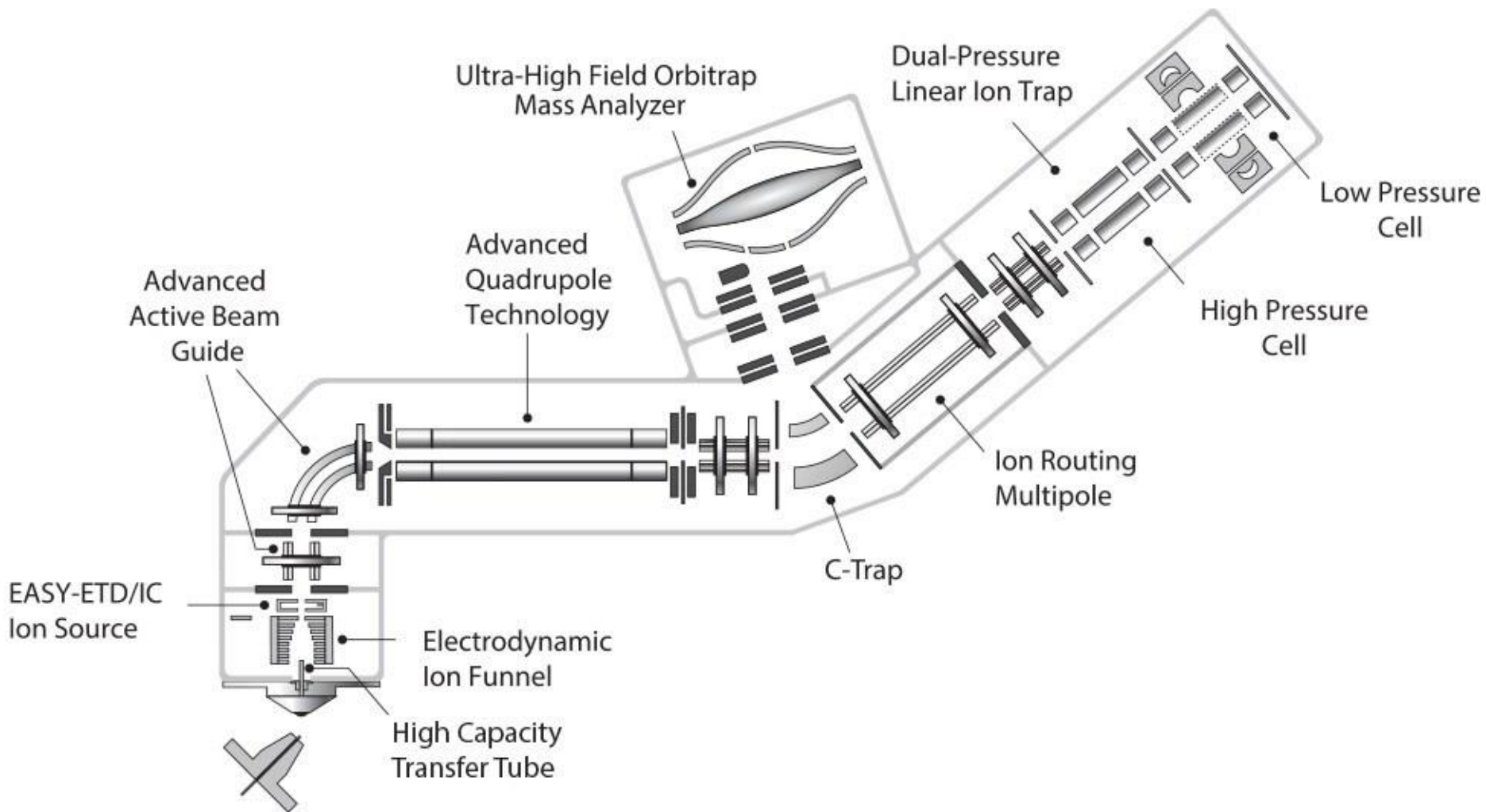
timsTOF

120Hz -> 300Hz

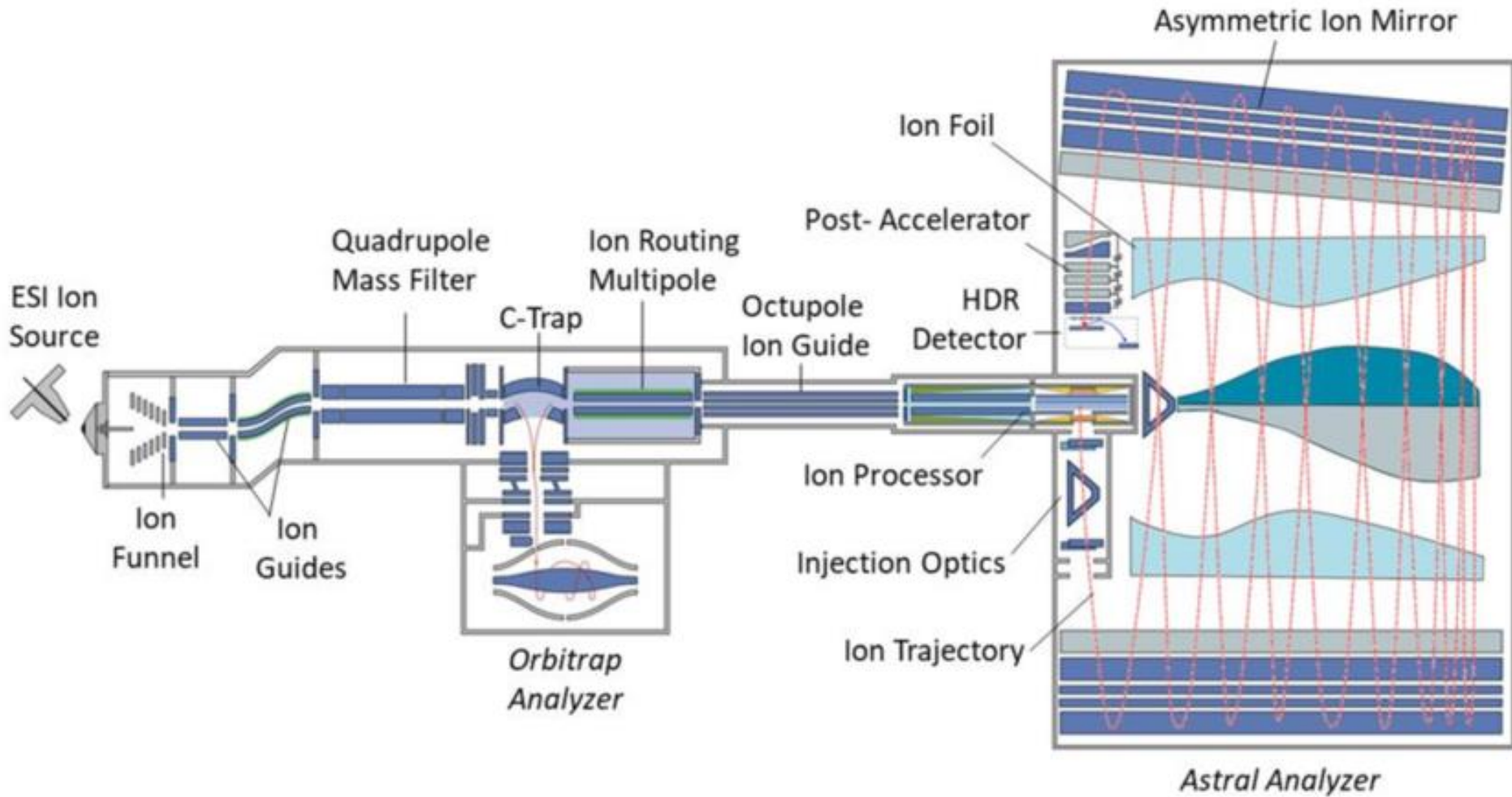

Ionová mobilita (2x tims) + qTOF
Akumulace (tims1), separace (tims2), (fragmentace q), analýza TOF

Orbitrap – iontové pasti

Orbitrap ASTRAL

Sběr dat – 200Hz (200 spekter/s)